Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 267 (10559) | 1977 чылдың ноябрь 12, суббота | 1925 чылдан үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

ОКТЯБРЬНЫҢ ТУГУНУҢ АДАА-БИЛЕ

Ноябрь 10-да Москвага «Улуг Октябрь болгаш амгы үе-чада» деп делегейниң эртем-теоретиктиг конференциязы ажыттынган. Конференцияның ажылында коммунистиг, ажылчын, национал-демократтыг 70 ажыг партияларның төлээлекчилери киржип турар.

Президиумда—эштер М. А. Суслов, Б. Н. Пономарев, М. В. Зимянин, К. В. Русаков, делегейниң коммунистиг, ажылчын, национал-хостаалгалыг шимчээшкининиң көскү ажылдакчылары, совет болгаш даштыкы эртемденнер.

СЭКП ТК-ның секретары М. В. Зимянин конференцияны ажыткан.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүну, СЭКП ТК-ның секретары М. А. Суслов киирилде сөс ап, чүве чугаалаан.

СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат СЭКП ТК-ның секретары Б. Н. Пономарев «Октябрьның социалистиг Улуг революциязының бүгү делегейге төөгүлүг ужур-дузазы» деп илеткел кылган.

(СЭТА).

СЭКП ТӨП КОМИТЕДИНДЕ БОЛГАШ ССРЭ-НИҢ МИНИСТРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ

«Кодээ ажыл-агыйның специалистериниң салбырлар, бригадалар, фермалар болгаш колхозтарда база совхозтарда бүдүрүлгениң ортумак звенозунуң болгаш өске-даа кезектериниң удуртукчулары кылдыр ажылче шилчиириңге деткимче бээр талазы-биле немелде хемчеглер дугайында» доктаалды СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели хүлээп алган.

Кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң ажыктыын бедидер талазы-биле СЭКП-ниң XXV съездизиниң салган сорулгаларын шиитпирлээри колхозтарда болгаш совхозтарда бүдүрүлгениң эң чугула участоктарын, бирги ээлчегде салбырларны, бригадаларны, фермаларны болгаш бүдүрүлгениң ортумак звенозунуң өске-даа кезектерин специалистер-биле улам ыңай быжыглаарын негеп турар деп хүлээп алган доктаалда демдеглеп турар.

Амгы үениң байдалдарынга ол кезектерни технологияны болгаш ол ышкаш кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң экономиказын эки билир чүгле мергежилдиг специалистер чедиишкинниг удуртуп болур. Айыттынган кезектерниң удуртукчулары кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң технологтуг чорудулгазын шуут организастап, коллективтерниң кижизидикчилери болуп, партияның болгаш чазактың айтыышкыннарын чедиишкинниг күүседиринче оларны мобилизастап турар. Бүдүрүлге опаалдаларын шынарлыг болгаш чогуур үезинде күүседири, кодээ ажыл-агый техниказын бедик бүдүрүкчүлүг кылдыр ажыглаары, коллективтерниң күш-ажылчы база хөй-ниитичи идепкейин хөй нуруузунда колхозтарда болгаш совхозтарда бүдүрүлгениң ортумак звенозунуң удуртукчуларының билиглеринден болгаш органижылчы арга-мергежилдиинден хамааржыр. Салбырларның, бригадаларның, фермаларның болгаш бүдүрүлгениң ортумак звенозунуң өске-даа кезектериниң удуртукчу кадрлары-биле колхозтарны база совхозтарны быжыглаарының перспективтиг комплекстиг пландарын ажылдап кылырын, ол кезектерни удуртурунга дуржулгалыг, политика талазы-биле эртем-билиглиг специалистерни, амгы үениң эртем-техниктиг үндезининге бүдүрүлгени чорудуп шыдаар аргалыг мергежилдиг организакчыларны болгаш күш-ажылчы коллективтерниң кижизидикчилерин тургузарын чоокку чылдарда хажык чок чедип алырын СЭКП Төп Комитеди болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели эвилелдешкен республикаларның Компартиялар ТК-ларынга, партияның крайкомнарынга болгаш обкомнарынга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга, облкүүскомнарга база ССРЭ-ниң Кодээ ажыл-агый министерствозунга хүлээткен.

Совхозтарда болгаш күрүнениң өске-даа кодээ ажыл-агый бүдүрүлгелеринде бүдүрүлгениң ортумак звенозунуң удуртукчуларының ролюн бедидер сорулга-биле дараазында чүүлдерни доктаадып тургускан:

Үнүш болгаш мал ажылында бригадирлерниң албан-дужаалын эдилеп турар кодээ ажыл-агыйның специалистери инженер-техниктиг ажылдакчыларга хамааржыр, оларның ажыл төлевириниң фондузун эргелел аппаратын ажаап-тежээринге көрдүнген кызыгаарлыг акшаландырылгаларга кирбес болгаш ол ажылдакчыларның штадын күш-ажыл талазы-биле планның хемчээлдеринге тодаргайлаар;

Үнүш болгаш мал ажылында бригадаларны баштап турар кодээ ажыл-агыйның специалистериниң күш-ажылының төлевирин бир эвес бригадирлерниң күш-ажылының төлевиринге доктааттынган тариф ставкаларындан ук шалыңнар бедик болур болза, совхозтарның кодээ ажыл-агый специалистеринге көрдүнген албан-дужаал шалыңнарын барымдаалап төлээр;

тускай кодээ ажыл-агый эртемниг болгаш кодээ ажыл-агыйда үнүш база мал ажылының бригадирлериниң албан-дужаалынче шилчиткен кижилерниң мурнунда ажылдап турган черинден ап турган ажыл төлевири чаа албан-дужаалында ажыл төлевиринден бедик болза (тариф ставкалары), бо доктаал үнген үеден эгелээш, ийи чыл дургузунда профэвилел комитеттери-биле дугурушканы ёзугаар хевээр арттырар эргени совхозтарның база күрүнениң өске-даа кодээ ажыл-агый бүдүрүлгелериниң директорларынга тыпсыр;

үнүш болгаш мал ажылында бригадалар баштап турар кодээ ажыл-агый специалистериниң албан-дужаал шалыңы албан-дужаал шалыңнарының ортумак шалың схемазы-биле ажыл-агыйның шалың фондузун барымдаалавас;

совхозтарда болгаш күрүнениң өске-даа кодээ ажыл-агый бүдүрүлгелеринде үнүш база мал ажылында ажылдап турар ажылчыннарга күштүг болуп турар хоойлужудулга-биле доктаадып тургускан продукция дээш күш-ажыл төлевириниң чуруму болгаш негелделери, шаңнаарының чуруму база негелделери үнүш болгаш мал ажылында бригадаларны баштап турар кодээ ажыл-агый специалистеринге бир дөмей хамааржыр.

Совхозтарда болгаш күрүнениң өске-даа кодээ ажыл-агый бүдүрүлгелеринде үнүш база мал ажылында бригадаларны баштап турар кодээ ажыл-агыйның специалистериниң бүдүрүлгениң ажыктыын болгаш продукцияның шынарын бедидеринге, бригадага кижизидилге ажылын экижидеринге, бодунуң мергежилин доктаамал бедидеринге сонуургалын күштелдирер сорулга-биле профэвилел комитеттери-биле дугуржуп тургаш, айыттынган специалистерге класстыг аттарны (I болгаш II класс) шалыңынга 20—30 хуу болгаш 10—15 хуу хемчээлдиг албан-дужаал шалыңының (тариф ставказының) немелдези-биле тыпсыр эргени ук ажыл-агыйларның директорларынга тывыскан.

Айыттынган немелделерни бедик мергежилдиг мастерлерге болгаш өске-даа инженер-техниктиг ажылдакчыларга бээр немелделерни доктаадып тургузары-биле ССРЭ чазааның шиитпирлеринде баш удур көрдүнген акша-хөреңгилерниң күжели-биле, а ол ышкаш чаңгыс аай штаттар база штат нормативтери-биле деңнээрге, инженер-техниктиг ажылдакчыларның болгаш албан-хаакчыларның санын кызырганының түңнелинде алдынган ажыл-агыйның шалың төлевириниң фондузунуң камналгазының күжели-биле төлеп бээр.

Бүдүрүлге каттыжыышкыннарының (комбинаттарның, эртем-бүдүрүлге каттыжыышкыннарының, үлетпүр бүдүрүлгелериниң, тудуг болгаш септелге-тудуг организацияларының мастерлеринге «I класстың мастери» база «II класстың мастери» деп аттарны тыпсырының чурумунуң дугайында чаңгыс аай дүрүмге таарыштыр, айыттынган специалистерге класстыг аттарны тыпсырының база немелделер төлеп бээриниң чурумунуң дугайында дүрүмнү ажылдап кылырын болгаш кодээ ажыл-агый ажылдакчыларының профэвилелиниң ТК-зы-биле дугурушкаш бадылаарын ССРЭ-ниң Кодээ ажыл-агый министерствозунга дааскан.

Бүдүрүлгениң бедик шынар болгаш сан көргүзүглерин чедип алганы, үлегерлиг ажылы болгаш опаалдаларны чедиишкинниг күүсеткени дээш, бригадаларның ажылчыннарын профбөлүктери-биле дугурушканы ёзугаар үлетпүр бүдүрүлгелериниң бүдүрүлге участоктарының мастерлеринге доктааткан чурум-биле база негелделер-биле бригадаларның удуртукчуларының эргезинге квартал санында тускайлап берип турар шаңнал фондузунуң хөреңгилериниң күжели-биле шаңнаар эргени совхозтарда болгаш күрүнениң өске-даа кодээ ажыл-агый бүдүрүлгелеринде үнүш база мал ажылының бригадаларының удуртукчуларынга тывыскан.

Ук кварталда чарыгдаттынмаан шаңнал фондузунуң хөреңгилерин дараазында кварталда ажыглаар туруп болур.

Салбырларның, бригадаларның, фермаларның болгаш бүдүрүлгениң ортумак звенозунуң өске-даа кезектериниң удуртукчулары болур ажылче шилчээн кодээ ажыл-агыйның специалистерин чуртталга шөлү-биле бирги ээлчегде хандырар.

Совхозтарда болгаш күрүнениң өске-даа кодээ ажыл-агый бүдүрүлгелеринде үнүш база мал ажылының бригадаларын баштап турар кодээ ажыл-агый специалистеринге бо доктаалда көрдүнген чиигелделерниң база күш-ажыл төлевириниң чурумун үнүш база мал ажылында участоктарны, фермаларны, бригадаларны болгаш бүдүрүлгениң өске-даа кезектерин баштап турар кодээ ажыл-агый специалистеринге доктаадып тургузарын колхозтарга сүмелээн.

Колхозтарда, совхозтарда болгаш күрүнениң өске-даа кодээ ажыл-агый бүдүрүлгелеринде салбырларны, бригадаларны, фермаларны болгаш бүдүрүлгениң ортумак звенозунуң өске-даа кезектерин баштап турар специалистерге бирги ээлчегде садары-биле чиик автомобильдерни болгаш кожуглуг мотоциклдерни тускайлап бээрин (рынок фондуларының күжели-биле) хандырарын эвилелдешкен республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге саналдаан.

Колхозтарда, совхозтарда болгаш күрүнениң өске-даа кодээ ажыл-агый бүдүрүлгелеринде салбырларның, бригадаларның, фермаларның база бүдүрүлгениң ортумак звенозунуң өске-даа кезектериниң удуртукчулары болур ажылче шилчээн кодээ ажыл-агый специалистериниң күш-ажылының база чуртталгазының байдалдарын экижидериниң, ол ажыл-агыйларга бүдүрүлгени эргелеп башкарарын улам ыңай сайзырангайжыдарының, айыттынган специалистерниң күш-ажылын организастаарының база төлээриниң дешшилгелиг хевирлерин шиңгээдип алырының немелде хемчеглерин алырын, а ол ышкаш чер болгаш мал ажылының культуразын бедидери, черни, техниканы, чемишчидилгелерни база өске-даа материалдыг хөреңгилерни үре-түңнелдиг кылдыр ажыглаары дээш, кодээ ажыл-агыйга күш-ажылдың эң-не бедик бүдүрүкчүлүүн чедип алыры дээш оларның ролюн база харыысалгазын бедидерин эвилелдешкен республикаларның Компартиялар ТК-ларынга, партияның крайкомнарынга болгаш обкомнарынга, республикаларның Министрлер Чөвүлелдеринге, крайкүүскомнарга болгаш облкүүскомнарга, ССРЭ-ниң Кодээ ажыл-агый министерствозунга, чер-черниң партия, совет, профэвилел болгаш кодээ ажыл-агый органнарынга дааскан.

Кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң эң чугула участоктары — салбырларны, бригадаларны, фермаларны баштаарынче болгаш кодээ ажыл-агый бүдүрүлгезин улам ыңай интенсификастаар талазы-биле партияның болгаш чазактың шиитпирлерин боттандырарынга төлептиг салымыкын киирер кодээ ажыл-агыйның специалистерин СЭКП ТК болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлели кыйгырган.

ЧОГААДЫКЧЫ КҮШ-АЖЫЛ

Пековтуң «Победа» совхозунда бүдүрүлгени эргелеп башкарарының цех хевирлиг тургузуун ажыглап эгелээн. Үлетпүр оруунче кирген ажыл-агыйның экономиказынга үндезилээн, кол-кол чаартылгалар түңнелинде ындыг базым кылдынган.

— Улуг-улуг ажыл-агыйларның кижилери боттарының бүдүрүлгезиниң хемчээлин тодарадыры-биле «тараа фабриказы», «ногаалар фабриказы» дээн сөстерни ажыглап турарлар — деп, ол совхозтуң директору Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Г. Гецентов чугаалаан.— Боттарыңар-даа көрүңерем: «Победада» чүгле электри моторлары безин — дөрт чүс ажыг-дыр. А оон аңгыда 75 трактор, чээрби комбайн, бежен хире чүък машиналары база бар болгай.

Техника шөлдерни эң-не шалыпкын, бедик шынарлыг кылдыр болбаазырадырынга, хөй хемчээлдиг чемишчидилгелерни тогеринге, ажаап алыышкынны организастыг эрттиреринге дузалаар. Он чыл иштинде бистиң шөлдеривистиң дүжүдү үш катап улгаткан.

Совхозта диспетчер албаны тургускан, штатта ээлээн каш инженерлер, харын-даа рационализаторларны каттыштырган конструктор бюрозу безин бар.

— Бистиң совхозувус Кремльге болган байырлыг хуралга эш Л. И. Брежневтиң илеткелинге чугаалааны кодээниң материал-техниктиг баазазының болгаш экономиказының чаартынганының чайынналчак көргүзүү-дүр — деп, Г. Гецентов уламчылаан. —Ол, кодээниң амыдырал-чуртталгазының дептелиниң бедээнин база демдеглээн болгай. Кодээниң ажыл-ижи үлетпүрнүң бир хевири кылдыр шилчип турар, ынчангаш кодээ амыдыралдың бүгү байдалын эде тургузарын, социал-амыдырал болгаш культура талазы-биле чаартылгаларны негеп турар.

Чижээ, бисте 400 өг-бүле чаа бажыңнарже көжүп кирген. Ажыл-төлевири үш катап улгаткан. Кижи бүрүзү мергежилин, билиин бедидип ап болур. Амгы үеде 15 аныяк оолдар, кыстар дээди өөредилге черлеринде өөренип, совхоз стипендиязын ап турар. А кол-ла чүүл күш-ажылдың болуунуң хевириниң өскерилгезинде, ол улам солун апарган болгаш чогаадыкчы ёзу-биле ажылдаарынга калбак орукту ажыдып берип турар.

А. МАМАЕВ,
СЭТА-ның корр.

Пеков.

СЪЕЗД АЖЫТТЫНГАН

Москвага ноябрь 10-да Аңчылар ниитилелдериниң эвилелиниң VI Бүгү-россия съездизи ажыттынган. Росохотрыболовсоюзтуң баштаар чериниң даргазы А. И. Корольковтуң ол хөй-ниитиниң спортчу ажыл-агыйжы организациязының ажылының дугайында СЭТА-ның корреспондентизиниң дилээн ёзугаар чугаалааны болза:

— Бистиң ниитилелдерге 163 миллион гектар шөлдү даандырган. Ол дендии делгем черде беш муң хире аңчы болгаш балыкчы ажыл-агыйларны тургускан. Ниитилел черлери дириг амытаннарның болгаш балыктарның курлаазын катап тургузар дээш улуг ажылды кылган. Балык өстүрер черлерни кылып, биотехниктиг хемчеглерни боттандырар, дириг амытаннарга аъш-чем суурун тургузары-биле сөөлгү дөрт чылда 40 миллион ажыг рубльди чарыгдаан. Дириг амытаннарның саны улам көвүдеп турары-биле холбаштыр, күрүнеге аңнаар болгаш балык продукциязын садары база улгадып турар.

Бойдусту хүндүлеп көөрүн ниитилелдер кежигүннери боттарының кол сорулгазы деп санап турар. Чогум-на ол чорук оон байлаазын немежип, көвүдээринге дузалап турар. Дириг амытаннарны, балыкты немештир өстүрер черлерни, камгалалдыг девискээрлерни организастаары үргүлчүлеп турар, амгы үеде бүгү шөлдүң 13 хуузу аңнарга болгаш куштарга «хостуг-шөлээн черлер» бооп турар.

ОНГУ БЕШ ЧЫЛДЫҢ ИЙИГИ ЧЫЛЫН ЧЕДИИШКИННИГ ДООЗААЛЫҢАР!

ХӨЙНҮ БҮДҮРЕР ДЭЭШ

Тываның сүт комбинадының коллективи Улуг Октябрьның 60 чыл юбилейинге күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужуражкан. Комбинат ниитизи-биле эрткен он айларда ниити продукция бүдүрери 249 муң рубльге, продукция сайгарарын 188 муң рубльге пландан ажыр күүсеткен.

Ассортимент аайы-биле алыр болза, пландан ажыр саржагны 60 тоннаны, чалаң сүт аймаан 1053 тоннаны бүдүрүп үндүрген. Ол дээрге сүт комбинадының коллективи ниити продукция бүдүрериниң болгаш чалаң сүт продуктуларын кылырының талазы-биле 11 айларның планныг опаалдаларын бир ай бурунгаар күүсеткени-дир.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң чедиги сессиязынга эш Л. И. Брежневтиң илеткелин, ССРЭ-ниң чаа Конституциязын Тываның сүт комбинадының бүдүрүлгелериниң коллективтери улуг сонуургал-биле таныштынган, чүүлдүгзүнүп, деткип турарлар. Сүт заводтарының ажыл-ишчилериниң аразында социалистиг чарыш улам калбарган. Эки шынарлыг хөй продукцияны бүдүрери дээш чарыштың мурнуку одуруунда Шагаан-Арыгның, Чадаананың сүт заводтарының коллективтери чоруп турар. Кызыл-Мажалыктың болгаш Кызылдың сүт заводтарының коллективтери 10 айларның планныг опаалдаларын база ажыр күүсеткилээн. Кызылдың сүт заводу ниити продукция бүдүрериниң планын 105,1 хуу, сайгарарының планын 103,8 хуу күүсеткен.

Сүт комбинадының коллективи 1977 чылдың планныг опаалдаларын хуусаа бетинде күүседиптеринге бүзүреңниг ажылдап турар.

А. КУРАГИНА,
Тываның сүт комбинадында план килдизиниң начальниги.

КҮШ-АЖЫЛЧЫ ТИИЛЕЛГЕ

«Тыва кодээ тудуг» трестиң улуг коллективинден социалистиг хүлээлгелерин хуусаа бетинде күүседиишкен азы күүседиринге чоокшулаан мурнакчы коллективтер хөй.

Трестиң база бир ажылчы коллективи социалистиг хүлээлгелерин күүсеткенин дыңнаткан. «Тыва кодээ тудугнуң» механизация эргелели алдарлыг юбилейге уткуштур алган социалистиг хүлээлгелерин хуусаа бетинде, ноябрь 1-де күүсеткен. Онгу беш чылдың баштайгы ийи чылында пландан көрдүнгенин ёзугаар 3 млн. 774 муң рубль түңнүг механизастаттынган ажылдарны кылыр турган, коллектив ону 20 муң рубльге ажыр кылып бүдүрген. Оон аңгыда тудуг-монтаж ажылдары планнаттынган деңнелинден 201 муң рубльге база ажыр күүсеттинген.

Механизация эргелелиниң коллективи Туранда күрбаак, «Кызыл тараачында» клуб тудугларының тавааны тургузуп, чер ажылдарын кылып дооскан болгаш «Барлыкта» клубтуң, «ССРЭ-ниң 50 чылында» бызаа кажаазының, «Бүренде» инек кажаазының тудугларынга херегээр чыып эптээр конструкцияларны монтажтаарын ой-шаанда чоруткан.

Ол эргелелден Петр Анисимович Безеревтиң бригадазы бедик көргүзүглерни чедип алган болгаш чарыштың тиилекчизи болуп, шылгараан. Ук бригада ноябрьның 1-ге чедир онгу беш чылдың ийи чылының планныг опаалдаларын 1,5 катап ажыр күүсеткени онза. Шак мындыг шалыпчыларга эргелелдиң бүгү коллективи чоргаарланыр. Дуржулгалыг бригадир П. Безеревтиң бригадазындан монтажник В. Дахнов, автокран машинизи В. Свиба, машинист В. Петров, чолаачы С. Килин олар опаашкан ажылынга бедик харысалгалыы, быжыг чурум-сагылгалыы-биле эш-өөрүнге эки үлегер-чижекти көргүзүп турар.

Ажыл-ишчи коллектив ССРЭ-ниң Дээди Совединиң тоску чыыжының ээлчег чок чедиги сессиязынга эш Л. И. Брежневтиң илеткелин, ССРЭ-ниң чаа Конституциязын улуг сонуургал, изиг чүүлдүгзүнүг-биле уткаан.

Мурнакчы бүдүрүлгениң коллективи улуг байырлалдың күш-ажылчы ээлчээн уламчылавышаан, чыл төнчүзүнге чедир арткан үеде темпин коптатпазын шиитпирлээннер.

М. ПОПОВА,
«Тыва кодээ тудуг» трестиң килдис эргелекчизи.

«Саян» совхозтуң Могай сүт-барлан фермазының саанчылары ниити фермага хамаарыштыр бир инектен чылда 2500 литр сүттү саап алыр деп хүлээлгени алган турган. 10 айларның түңнели-биле ап көөрге ол хүлээлге күүсеттинер. Ферманың чамдык саанчылары ам безин бир инекке опаапшыр 2500 литрден хөй сүттү саап алган. Оларның бирээзи Анай Байкараевна Калчан-оол.

ЧУРУКТА: Могай фермазының саанчызы А. Калчан-оол саалда мурнунда.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

ЭРЕСТИГ АЖЫЛДААН

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының алдарлыг 60 чыл юбилейин төлептиг уткуур дээш Хову-Аксының металлургтары, дагжылары күш-ажылчы ээлчеглерге шалыпчы ажылдаан.

Кобальтылыг комбинаттың дагжылары онгу беш чылдың баштайгы ийи чылының руда тывар планын сентябрьның төнчүзүнде-ле бурун күүседип, алдарлыг 60 чыл юбилейге күш-ажылчы чедиишкинин тураскааткаңнар.

Мен бодум даг цегиниң ламповщиназы болуп ажылдап турар мен. Коллективимниң ол чедиишкиннеринге күш-ажылчы үлүүмнү база киириштиргенимге өөрүп турар мен. Пландан ажыр 3800 тонна руданы дагжылар бергеннер. Бо чылдың тос айларында күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 10 хуу бедээн.

Чер иштинге ажылдарга херегээр материалдарны, дериг-херекселдерни камныг ажыглаашының түңнелинде дагжылар 1200 рубльдиң камналгазын алганнар.

Байырлал бүдүүзүнүң күш-ажылчы шалыпчы ээлчээнге туржуп, социалистиг чарыштың мурнуу одуруунда коммунистер чоруп турган. Оларга Геннадий Дербенев, Владимир Кинжибаев, Николай Писарев болгаш оон-даа өскелерни хамаарыштырып болур.

Бригадалардан А. Б. Семыкинниң дагжылары социалистиг чарыштың тиилекчилери болган. Оларның көргүзүглери комбинатта эң бедик.

Ч. СОДУНАМ.

Хүлээлге күүселдези

ЭКИ ТҮҢНЕЛДЕРЛИГ ДООЗАР

Республиканың садыг, коммунал, амыдырал хандырылгазының ажылдакчылары, Улуг Октябрьның 60 чылынга алдар болдурган социалистиг чарышка кириишкен, боттарының күженииишкиннерин ажылдың шынарын, хандырылганың культуразын бедидеринче, социалистиг хүлээлгелерин күүседиринче мобилизастап тургаш, чогуур түңнелдерни чедип алган.

Күрүне болгаш кооперация садыының үүрмектеп садар бараан саарылгазының 10 айлар планы 102,1 хуу күүсеттинген. Бараан саарылгазы эрткен чылдың ол үези-биле деңнээрге, 9 миллион рубль көвүдээн.

Садыг болгаш ниити чемненилге талазы-биле социалистиг хүлээлгеде ноябрь 7-ге чедир пландан ажыр 850 муң рубльдиң бараанын садар турган болза, херек кырында 2024 муң рубльге саартынгаш, хүлээлге 2,3 катап ажыр күүсеттинген. Чылда пландан ажыр орулга алырының хүлээлгези 2,5 катап ажыр күүсеттинген. Ниити чемненилге черлериниң боттарының продукциязын пландан 1,5 хуу көвүдедир дээн хүлээлге 5,3 хуу кылдыр ажыр күүсеттинген. Чоннуң херегледин долу хандырары-биле Садыг министерствозу болгаш Респотребсоюз фондуга немей 2,9 миллион рубльдиң бараанын садып алган.

Республикада амгы үеде бараанның үштүң бирин, Кызылдың үлетпүр садыында 63 хуузун, Кызылдың аъш-чем садыында — 40 хуузун, Чөөн-Хемчик райпозунда 42,4 хуузун бараанны боду шилиир арга-биле садыглап турар. Ярмаркалар, делгелге-садыглаашкын, бүдүрүлгелерге барып садыглаары, магазинге хеп бызып бээри чергелиг немелде ачы-дузаны чонга көргүзүп турар. Кадрларны массалыг мергежилге өөредип, билиин бедидип турар. 500 хире кижини өөреткен, 2 муң ажыг кижиниң билиин бедиткен.

Октябрьның 60 чылынга алган хүлээлгелерин Садыг министерствозунуң чагырганында бүгү организациялар күүсеткен. Хову-Аксының холушкак садыы он айлар планын октябрь 25-те күүседир хүлээлгелиг тургаш, октябрь 19-та, Кызылдың аъш-чем садыы 28-тиң орнунга — 23-те, Кызылдың үлетпүр база холушкак садыглары октябрь 25-те күүсеткилээн. Столовайлар болгаш ресторааннар трезиниң бодунуң продукциязын сайгарар талазы-биле хүлээлгезин 16 хонук эрте күүсеткен. Кызыл, Чөөн-Хемчик, Улуг-Хем райкоолары, «Тиилелге» совхозта рабкооп социалистиг хүлээлгелерин хуусаадан эрте дооскаңының рапорттааннар. Шуптузу 29 садыг организацияларының 24-ү бедиткен хүлээлгелерин күүсеткен.

Чөөн-Хемчик райпозунуң 2,5 дугаар магазиннери чыл планын он айларда күүсеткен. Кызыл хоорайның № 10 магазини, № 17 столовазы беш чылдың ийи чылдарының планын ноябрь 4-те, Элегес-Аксының бот-орулга-чарылгалыг садыы ноябрь 5-те ийи чылдарның планын күүсеткилээн.

Амыдырал хандырылга министерствозунуң шугуму-биле ноябрь 7-ге чедир ажылчы чонга 17 муң рубль түңнүг немелде ачы-дуза чедирер дээн хүлээлге он айларда 18,8 муң рубльге күүсеттинген. Социалистиг хүлээлгелерин Шагаан-Арыгның, Эрзинниң, Мөңгүн-Тайганың, Кызыл хоорайның амыдырал хандырылга комбинаттары болгаш өскелер-даа эки күүсеткен. Ийи чылдың планын күүсеткениниң амыдырал техникалары септээр чер октябрь 26-да, Кызыл СТЭ— октябрь 25-те, даараныгла фабриказының платье даараар бригадазы—октябрь 27-де рапорттаан. Бо системада 30 ажыг кижи 1978 чылдың үлүүнде ажылдап турар. Хоорайның амыдырал хандырылга комбинадының идик даараакчызы Шатохин, фотограф Любошников—1978 чылдың апрельдиң, Туран комбинадының быжыкчызы Смирнова—июльдуң, Хову-Аксында парикмахер Соломатова— августуң үлүүнде ажылдап турар.

Социалистиг чарышты бо адырда организастап турарында четпестер база бар. Оон түңнелинде Чадаананың, Бай-Хаактың, Тожунуң, Ак-Довурактың, Хову-Аксының, Бай-Тайганың амыдырал хандырылга комбинаттары он айларның планын күүсетпээн.

Чуртталга-коммунал ажыл-агый министерствозунуң коллективтери социалистиг хүлээлгелерин эки күүседип турар. Оларның хүлээлгезинде, пландан ажыр коммунал-чуртталга ачы-дузазын 26 муң рубльге сайгарары, пландан ажыр 17 муң орулга алыры, чаартыкчы саналдарны шиңгээткениниден 10 муң рубль экономиктиг ажыкты алыры көрдүнген. Ол хүлээлгелер ноябрь 1-де күүсеттинген, он айларда 80 муң рубльдиң ачы-дузазы чедиртинип, хүлээлге үш катап ажыр күүсеттинген. Пландан ажыр 18 муң рубльдиң орулгазы, чаартыкчы саналдарны шиңгээдип алганындан хүлээлгедеп 7,2 катап хөй ажыкты алган. Кадрлар белеткээриниң хүлээлгезин күүсеттинген, чуртталга бажыңнарының септелгезин дүрген доозар хемчеглер алдынып турар.

Садыг, амыдырал болгаш коммунал хандырылгаларының ажылдакчыларының мооң соңгаар сорулгазы болза, социалистиг чарышка чедип алган эки түңнелдерни быжыглавышаан, онгу беш чылдың ийиги чылын бүгү көргүзүглер-биле эки түңнелдиг доозары болур.

СӨЗҮВҮС ЭЭЛЕДИВИС

«Кза-Хем» хөмүр-даш разрезиниң Чадаана участогунуң коллективи юбилейлиг чылдың планын Октябрь байырлалын таварыштыр күүседир дээн хүлээлгезин эрестиг боттандырган. Бистиң коллектив бо чылын 162 муң ажык рубльдиң продукциязын сайгарар планныг турган. Ол барык үш ай бурунгаар күүсеттинди. Ынчангаш өңгү беш чылдың үшкү чылының планының чедиишкинниг боттандырарынга бүзүрелдиг магадылал тургустунган.

Участоктуң цехтериниң аразында чарыштың түңнелдерин байырлал бүдүүзүнде түңнеп үндүрген. Аңаа мээң ажылдап турарым даг цеги эки көргүзүглерниг деп санаткан. Хөмүр-даш тывыжы колдуунда бистиң цехтиң ажылындан кол хамааржыр. Хөмүр-даш чыдар черниң кырында довурак, дашты баш бурунгаар чайладып алыры, одаар чүүлдү казып тывары, чүдүрүп чорудары бистен хамааржыр.

Тываның барыын талакы районнарын одаар чүүл-биле хандырып турар бистиң участок ажыглалга кирген ден бээр элээн үр үе эрткен. Черниң үстүкү каъдынга чыткан хөмүр-даштың курлавыры эвээжеп, чыл келген тудум ханылап бар чыдар. Ынчангаш хөй довурак, дашты өскээр чайладыр ажыл көвүдээн. Ол хөй довуракты бистер, чер үттекчилери, буза теппип, экскаваторщиктерге ажылды белеткеп берип турар бис.

ГСБШ-200 маркалыг машинада үш кижи ажылдап турар бис. Техникавыстың бүдүрүкчүлүү улуг. Ээлчегде 86 погон-метр черни үттээр бүдүрүкчүлүг. Бистер 105—110 погон-метр чедирип турар бис.

ССРЭ-ниң чаа Конституциязын чугаалажып көрүп турган үеде ол багай эвес көргүзүгнү чедип алдывыс. Ону кудулатпайн, харын оон-даа бедик көргүзүгнү чедип ап турган, беш чылдың үшкү чылының планын дөрт ай бурунгаар күүседир деп хүлээлгени алган бис.

И. КОЧАН,
Чадаана участоктуң ажылчыны.

ҮЛЕГЕРЛИГ МАРШРУТ ДЭЭШ

Тываның транспорт эргелелиниң Кызылда пассажир автотранспорт бүдүрүлгезиниң бригадалары Улуг Октябрьның 60 чылын чедиишкинниг уткуп алган. Бригадалар аразынга калбарган социалистиг чарышка мээң удуртканым коллектив бирги черни чаалап ап, эрткен айларның планын 105 хуу күүсеткен болгаш автобустарның маршрутче үнериниң коэффициентизин улгаттырган. Бригаданың он тос чолаачылары шуптузу боттарынга алган социалистиг хүлээлгезин күүседипкеннер. Ылаңгыя чолаачылар М. Фокин, А. Камонин, В. Дедушкин олар чарышка тиилеп, коллективте үлегерин көргүзүп турарлар. Олар бөгүн байырлалды боттарының № 2 маршрутка күш-ажылчы ээлчээ-биле демдеглеп эрттиргеннер.

Бистиң бригаданың он беш автомобильдери шуптузу техниктиг байдалы эки, үргүлчү рейсче үнер аргалыг боп турар. Ол дээрге найысылалдың кудумчуларының № 2 маршрудун үлегерлиг маршрут болдурар дээш бистиң бригаданың демиселиниң түңнели-дир.

Бүгү совет чоннуң, делегейниң буруңгаар депшилгелиг кижилериниң байырлалы — Улуг Октябрьның 60 чыл юбилейинге алдар болдурган хүлээлгевисти күүседип, херек кырында боттандырган-даа болзувусса, бистер күш-ажылчы темпини моон-даа соңгаар кошкатпайн, чыл планын хуусаадан эрте күүседирин катап хүлээнген бис.

Мен бодум Улуг Октябрьга алдар кылдыр алган хүлээлгемни 123,3 хуу күүсеткеш, бо хүннерде 1978 чылдың январь айының үлүүнде ажылдап турар мен. Бистер Коммунистиг партияның, ооң эш Л. И. Брежневке баштаткан ленинчи Төп Комитединиң, Совет чазактың хүн бүрү сагыш салыышкынынга харыы кылдыр моон соңгаар-даа кызымаккай ажылдаарывысты хүлээнип тур бис.

В. ФАДЕЕВ,
Кызылдың пассажирлер АТБ-зинде чолаачылар бригадазының бригадири.

АМЫДЫРАЛ ЭКИ-ДИР

Таңдының делгем ховуларынга совхоз сүрүүн кадарып чораш, амгы үе-биле эрткен үени деңнеп бодап, амыдыралдың магадыынга оорушкуну илередир сөстер безин тыппайн баар мен. Каш малын азырап өстүрер дээш ядыы араттарның канчаар түреп, байларга дорамчыладып, дарладып чораанын амгы салгалдың кижилери шупту дыңнаан, билир.

Республикавыстың экономиказында кол черни мал ажылы ээлеп турар. Ооң кайы-даа булуңунга баар болзуңарза—мал-ла, мал. Ынчангаш Тывага мал ажылын улам хөгжүдер талазы-биле чугула доктаалдарны-даа хүлээп алган болгай. Ону амыдыралга боттандырар дээш бистер, малчыннар, кызымак ажылдап турар бис.

Республиканың бүгү ажыл-ишчилери-биле бир дөмей, Улуг Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг уткууру-биле бедиткен социалистиг хүлээлгени алган мен. Малдап орар хойларымның чайгы семиртилгезин организастыг эрттирер, төрүүр хой бүрүзүнден чаш төлдү менди камгалап алыр, хой бүрүзүнден 3 кг ажыр дүктү кыргып алыр, кыштаглаашкынга чедиишкинниг белеткенири мында айыттынган.

Эрткен кыштың берге үелеринде хоювусту менди кыш ажырып, эки түңнелдерни чедип алдывыс. Малчын кижиниң эки түңнелдери дээрге-ле чайгы семиртилгени организастыг эрттиргенинден, кышка ооң эки белеткенгенинден кол хамааржыр болгай. Ынчангаш юбилейлиг бо чылда коданымда төрүүр хойларымның чаш төл бүрүзүн менди камгалап алдым. Төрүүр 100 хойга онаашпыр 111 хураганны алганывыс, хой бүрүзүнден 4 кг дүктү кыргаапывыс — бистиң хойжу өг-бүлениң Улуг Октябрьның 60 чылынга төлептиг белээвис болган.

Амыдырал магалыг-дыр. Бүгү-ле чүвени кижиниң чаагай чорууңга бараалгадып турар мындыг чурттуң хамаатызы болганымга чоргаарланып, холум дыңзыг, күзел сорукчур ажылдап, чонумга бараан боол чор мен. Ол—Улуг Октябрьның хайыразы, ооң кежии-дир. Ол улуг байырлалга күш-ажылчы чедиишкиннерлиг ужуражыр дээш кызымак ажылдааныывыстың түңнелинде 1977 чылда малдың чаш төлүн бүрүн камгалап алыр талазы-биле Таңды районда калбарган чарышка үшкү черни бистиң өг-бүлевис ээледи.

Байырлалга төлептиг белектерлиг ужуражыпсывыс-даа, моон соңгаарты сорулгаларже база кичээнгей салып, ооң күүсеттинеринин магадылалын тургузар дээш кызымак ажылдап тур бис.

БАЙЛАН-ООЛ ОЮН,
Тываның Дуржулга станциязының хойжузу.

ЧОНУМГА АЖЫКТЫГ

Бо чылын дүжүт ажаалдазы дыка-ла нарын байдалдарда чоруттунган. Тараазының үнгени-даа шоолуг эвес, агаар-бойдус уржуун каткан. Ынчалза-даа бистиң совхозтуң тараажылары бүгү күжүн, арга-мергежилин мөөңнеп, ажаалда-транспорт отрядтарын тургузуп тургаш, 6,5 муң гектар черниң тараазын шуптузун ажаап алган. Бир гектардан 13,2 центнер дүжүт алдынган. Улуг Октябрьның 60 чыл оюнга чедиишкинниг ужуражыр дээш социалистиг чарышка мээң өөрүм: Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Дойбан Даваа, Макар Шимит, Сергей Опанай, Владимир Барбалдай мурнакчылар болуп, хөй тарааны кестирип, бастырган.

Сес класс дооскаш, шериг чораан соонда, Балгазынның механизация училищезинге кирип алдым. Бистиң тараалаң районувуска трактористер, комбайнерлер чүнүң-даа мурнунда херегин бодаан мен. Ооң-биле кады мен ындыг мергежилдерге ынак турдум, чүге дээрге олар кижилерниң чаагай, тодуг-догаа чорууңга бараан болуп турар. Бо чыл-биле ам 16 чыл дургузунда чер аңдарып, тараа тарып, ону ажаап келдим.

Бедүүн тараажы мээң күш-ажылымны үнелеп, Совет чазак «Күш-ажылчы шылгарал» медаль-биле, «Хүндүлелдиң Демдээ», Күш-ажылчы Алдар орденнер-биле шаңнаан. Мен оларны ам-даа эки ажылдаар изиг күзел-биле хүлээп ап, партиямга, чазаамга өөрүп четтиргенимни илередип чоруур мен.

Октябрьның ачызында эртем-билигни чедип ап, ажылдаар, чонумга бараан болур аргалыг болган мен. Оон башка мээң салым-чолум та кандыг турар ийик. Ынчангаш бо чылын, юбилейлиг болгаш чаа Конституция хүлээп алган чылда, улам эки ажылдаар деп шиитпирлээн мен. План ёзугаар 300 тонна тарааны бастырар ужурлуг турган мен. Хүлээнгеним—500 тонна. А херек кырында 625 тонна тарааны комбайнымның бункериндең шаңнарже чоруттум. Бо көргүзүг—районда бедии болганы мени өөрткен: ачылыг Улуг Октябрьга эвээш-биче-даа болза белээм ол болду.

С. ОЮН,
СЭКП-ниң XXV съездизи аттыг совхозтуң комбайнери.

АК ЧЕМ

Сүт. Ол дээрге тыва улустуң эң-не хүндүлүг чеми. Тываларның бүгү-ле эки чүвени сүт өңү-биле дөмейлеп, кезээ шагдан бээр аас-кежик, хосталга дугайында күзел-бодалы сиңниккен тоолдарда хөлдер, суглары безин сүтке дөмейлеп чораанын таварылга эвес. Олар эң-не эргим, күзенчиг аалчыларын база-ла кадак кырында салган аякта куткан сүт-биле уткуурлар.

Сагган сүттү савалаарже саарылдыр кудуп тура, шаанда, революция мурнунда, ядыы кижилер кыштың соогунда, чайның изиинде хилинчектенип, байларның чеже-даа малын азырап чорза, оларның савазында сүдүн ижер эргези чок чорааннар.

Улуг Октябрьның чырыткылыг чаңгылыындан, алдарлыг «Аврораның» даш тааңкыныындан одунган арат чон кээргел чок дээргилерниң эрге-чагыргазын дүжүр октааш, кижини кижи мөлчүүр, дарлаар, дорамчылаар чорукту үндезини-биле узуткап, кичгибектен хосталган аас-кежиктиг чоннуң күрүнезин чер кырынга бир-ле дугаар тургузкан соонда бүгү малмаган чоннуң бодунуу болуп, ооң амданныг-чаагай сүдүн ам-на күзээризиг-биле ижер аргалыг болган бис. Бөгүн ону чап-чаа төрүттүнген чаштардан эгелээш, назылап кырааннарга чедир ижип, чаа сагган арыг ак сүттү магазиннерде садып турар. Ол дээрге чемниң экизиниң экизи-дир.

Мээң кылып турар ажылым — ол буянныг чемни кылып бүдүрери, аңаа сеткилимден чоргаарланыр мен.

Бо фермага кээп, инек саап эгелээнден бээр ам 10 чыл чеде бердим. Мында найыралдыг, эки коллектив тургустунган, орус, тыва саанчылар кады ажылдап, чурттап турар бис. Оларның аразында маңаа үр үеде ажылдап келген арга-дуржулгалыг-даа, күш-ажылчы амыдыралче чаа-ла ханылап кирип турар аныяк-даа кижилер бар. Хоочуннар — аныяктарның ёзулуг башкылары, дагдыныкчылары.

Бисте планныг даалгаларын, социалистиг хүлээлгелерин чедиишкинниг күүседип турар мурнакчылар база эвээш эвес. Чижек кылдыр Галина Самусьту, Даша Кругловану, Валя Лаксакты дээш өскелерниң-даа аттарын адап болур. Оларның аразында Г. Самусь бо чылдың планныг даалгазын долузу-биле күүсеткен, ам келир чылдың үлүүнде кирипштир ажылдап турар.

Мен бодум 30 инек саап турар мен. Эрткен тос айларда бир инекке онаашпыр 2311 килограмм сүт сагдым. Ам бо хүннерде бодумнуң хууда планымны, социалистиг хүлээлгемни айыттынган хуусаадан эрте күүседир дээш бүгү күжүм салып ажылдап турар мен.

А. КАЛЧАН-ООЛ.
Бии-Хем районда «Саян» совхозтуң Могай сүт-бараан фермазының саанчызы.

Көшкен-оол Магаевич Монгуш—«Алдан-Маадыр» совхозтуң Ак-Даш сүт-бараан фермазының инек кадарчызы. Ол мал ажылынга ажылдаа-ла 20 чыл чедип турар. Көшкен-оол Магаевич төрүүр 100 баш инекке онаашпыр бо чылын 86 бызааны алган. Кадарган инээниң күш-шыдалы, сүткүрү эки.

Кыштаглаашкынга ферма эки белеткенген. Ында Көшкен-оол Магаевич Монгуштуң үлүү улуг. К. Монгуш—аныяктарның дагдыныкчызы. Инек кадарарынга аныяктарны өөредип алыр дээш ол шудургу ажылдап келген. Ооң дузалакчыларының бирээзи—кадарчының бодунуң оглу—Сергей. Ол шериг албанындан халажып келгеш, ам ийиги чыл инек кадаржып турар.

ЧУРУКТА: инек кадарчылары адашкылар Көшкен-оол, Сергей Монгуштар.

А. СОКУРОВТУҢ фотозу.

ХҮННҮҢ ЧУГУЛА АЙТЫРЫЫ

«1977—78 чылдың үезинде мал кыштаглаашкынын чедиишкинниг хандырар талазы-биле хемчеглер дугайында» СЭКП Төп Комитединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын база «Мал кыштаглаашкынынга белеткелди доозарының болгаш ону чедиишкинниг эрттирериниң талазы-биле немелде хемчеглер дугайында» СЭКП обкомунуң бюрозунуң, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң доктаалын амыдыралга чедиишкинниг боттандырарының айтырыын Тываның бүгү совхозтарының малчыннары сорук кириишкин-биле хүлээп ап, ону боттарының хуралдарынга чугаалажып, ажыл-ишчи хүлээлгелерни ап турарлар.

ШАГААН-АРЫГ. Улуг-Хем районда «Найырал» совхозтуң Үрбүн салбырының Саргалда хойжу бригадазының малчыннарының ниити хуралынга мал кыштаглаашкынын чедиишкинниг эрттирер дугайында районнуң мурнакчы малчыннарының кыйгырыын хүлээп албышаан, боттарының мурнунда тургустунуп келген практиктиг сорулгаларны тодарадып алганнар.

Аңаа олурушкан малчыннар мал кыштаглаашкынын хүр-чаагай эрттирерин, ынчангаш келир 1978 ажыл-агый чылында мал продуктуларын бүдүреринге, малдың баш санын өстүреринге эки түңнелдерлиг болурун хүлээнгеннер.

Хойжулар Сат Очур-оол, Дамдын Маннай-оол, Дойдаа Салбырып олар чүс хойга онаашпыр 95-тен 100 чедир хураганны, бир хойдан-на 2-ден 3 килограмм чедир дүктү алырын, келир чайын боттарының күжү-биле четчир мал чемин белеткээрин дараазында чылдың кыштаглаашкынынга база-ла эки белеткелдиг болурун хүлээнгеннер.

Бригада ниитизи-биле чүс хойдан-на 90-дан эвээш эвес хураганны, хой бүрүзүнден-не ийи килограмм 500 грамм дүктү алыр деп шиитпирлээш, ол-ла салбырның Белде хойжу бригадазын социалистиг чарышка кыйгырган.

ТЭЭЛИ. Бай-Тайга районда «Тээли» совхозтуң Найырал салбырының малчыннарының ол дугайында айтырыгны чугаалашкан хуралы ажыл-ишчи байдалга болуп эрткен. Мал кыштагладыышкынын чедиишкинниг эрттирер талазы-биле сорулгаларны аңаа тодараткан болгаш малды кыштың берге үезинде менди камгалап алырының, ооң продуктулуун бедидериниң болгаш баш санын өстүрериниң талазы-биле социалистиг хүлээлгени алган.

Хойжулар Хертек Сандыжап, Чудук Карим олар малды эки кыштаглаткаш, чүс хойдан-на 95-тен эвээш эвес хураганны, бир баштан ийи килограммдан хөй дүктү алыр, деп сөзүн бергеннер.

Шак мындыг хуралдар «Бай-Тал» совхозтуң малчыннар бригадаларында база болуп эрткилеп турар.

К. МААДЫ.

КОЛ СОРУЛГАВЫС

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң ээлчег чок чедиги сессиязының шиитпирлерин база чурттуң чаа Конституциязын «Чыраа-Бажы» совхозтуң Хорум-Даг салбырының ажыл-ишчилери сеткилиниң ханызындан чүүлдүгзүнүп, ол тоогулуг улуг документилерге чоргаарланып, бедик күженишкинниг ажылдап турар. Салбырның ажыл-ишчилери ССРЭ-ниң чаа Конституциязын таныштырган бүдүрүлге хуралынга санал берип, юбилейлиг чылда чаа бедиткен хүлээлгелерни ап турар. Юбилейлиг чылдың эрткен айларының планныг онаалдаларын, хүлээлгезин олар чедиишкинниг күүсеткен.

Салбыр күрүнеге сүт садарының чыл планын тос айларда 104 хуу, дүктүүн—100,1, эъттин—110 хуу күүсеткен. Бистиң ажыл-ишчилеривистиң аразында кылган херээнге кызымак, чонунга мактаалдыг мурнакчы малчыннар, кадарчыларның саны эвээш эвес. Оларга дараазында эштерни хамаарыштырып болур. Салбырның мурнакчы кадарчыларының бирээзи, көдээ Советтиң депутады Б. Монгуш төрүүр чүс инектен 91 бызааны, аныяк хойжу, көдээ Советтиң депутады О. Ооржак төрүүр чүс хойга онаашпыр 95 хураганны ап, хойдан-на 2,8 кг дүктү кыргып алган. Ол ышкаш малчыннар М. Ховалыг, С. Монгуш, Б. Х. Куулар олар төрүүр чүс хойдан 90—93 хураганны, хойдан-на 2,6—2,7 кг дүктү кыргып алган.

Көдээ ажыл-агыйның тускай эртемниг специалистериниң удуртулгазы-биле хойжу бригада, малчын бүрүзү тус-тузунда мал чеми белеткелинге идепкейлиг киржип, сиген белеткээр планын 124 хуу күүсеткен. Малчыннар О. Ховалыг, С. Ооржак, Д. Ондар олар 30—42 тонна чедир сигенни белеткеп, кыштагларынга чедирген. Ниитиниң малынга чем белеткээр ажылды Хорум-Даг көдээ Совет багай эвес удуртуп, суурнуң чурттакчыларын, пенсионерлерни аңаа идепкейлиг кириштирген. Суурнуң чурттакчылары боттарының күжү-биле 90 тонна сиген белеткээр планын 159 тонна кылдыр ажыр күүседип, чедиишкинниг ажылдаан. Аңаа ылаңгыя пенсионерлер Б. Монгуш, С. Ховалыг болгаш Ш. Монгуш эң идепкейлиг, ак сеткилдиг ажылдааш, 8—12 тонна сигенни тус-тузунда белеткээн. Ш. Монгуш бодунуң өг-бүлезиниң ишти-биле кады 38 тонна сигенни белеткээш, совхозка дужааган.

Салбырның малчыннары кыштаглаашкынны организастыг байдалга эрттирери-биле аңаа бүгү талалыг белеткенген. Кыштагларның ниити белеткели чөрле багай эвес. Салбырның малчыннары бо хүннерде кыштаглаашкынны эки эрттирер, мал чемин хынамчалыг чарыгдаар деп хүлээлгелиг ажылдап турар. Хойжулар К. Саая, Д. Ондар, О. Делгер-оол боттарының күжү-биле кыштагларын көнчүг эки белеткеп алгаш, өскелерге үлегер-чижек болуп турар.

Бо юбилейлиг чылдың эрткен айларында салбырның малчыннары ниитизи-биле багай эвес ажылдааның демдеглээри чугула. Көдээ Советтиң күүскому ырак-узак черде малчыннарның ажылдап, чурттаарынга бүгү-ле таарымчалыг байдалдарны тургузуп турар. Сөөлгү үеде, ылаңгыя ниитиниң малын оорлаар, сачыгдаар чоруктарның саны эрткен чылдарга бодаарга, көскүзү-биле кызырылган. Эрткен чылга деңнээрге, бо чылын шээр малдың өлүп хораар чоруу 50 ажык хуу, бода малдың—80 ажык хуу кызырылган. Малдың янзы-бүрү аарыгларга өлүп хораар чоруу эвээжээн. Ол болза салбырның мал эмчизиниң ажылының көскү херечизи.

Салбырның Дөң-Терек сүт-бараан фермазының ажыл-ишчилери эрткен тос айларда эки көргүзүглерни чедип алган. Олар ам бо хүннерде чаа Конституцияны таныжып турган, немелде хүлээлгелерни алган. Чыл төнчүзүнге чедир 30 тонна сүттү күрүнеге немей садарын саанчылар хүлээнген. Салбырның бүгү ажыл-ишчилери юбилейни төлептиг уткааннар.

Д. ОНДАР,
Хорум-Даг көдээ Советтиң күүскомунуң даргазы.

БЕЛЕТКЕЛ ИЙИ АҢГЫ

Мал кыштагладыышкынынга белеткел ажылдарын бо чылын «Мурнакчы» совхоз организастыг чорудкан. Мында шээр малдың—54, боданың—10 база хуу малдың 6 коданнарының кыштагларында кажааларны болгаш бажыңнарны кышка белеткеп доскан. Кыштагларның хөй кезиинде мал чемин сөөртүп чедирген болгаш ол ажыл ам-даа уламчылап турар. Ынчалза-даа өске ажыл-агыйларда улуг четпестер бар.

Ылаңгыя бо ажылды «Бай-Тал» совхозтуң удуртукчулары шуушпец чорудуп турар. Шивилигде комсомолчу-аныяктарның хойжу бригадазының тудуун бо чылын кылып эгелээн. Төптүг тудуг ажылдарын үзүктелиишкинниг, оожум темп-биле чорудуп келгени-биле ол ажыглалга кирбес чыгы апарган. Ынчангаш шалыпкын хемчеглер алыры совхозтуң удуртукчуларындан негеттинип турар.

Кайы-даа ажыл-агыйларның кыштагларында суг кудар улуг доскаарлар, оңгачалар болгаш өске-даа дериг-херекселдер чедишпес. Харын-даа чамдык кыштагларда чуртталга бажыңнарының соңгаларын үрели бээр дээш шилдевээн болуп турар. Кажаалар чылыглаар, кургаг өдек белеп курлавырлаар ажылдар ам-даа доозулбаан.

СЭКП райкомунуң бюрозунуң болгаш райкүүскомнуң катышкан хуралынга кыштаглаашкынны организастыг эрттирер талазы-биле немелде хемчеглерни чугаалашкаш, ажыл-агыйларның удуртукчуларынга, тускай эртемниглерге, парткомнарга, көдээ Советтерге бо ажылды организастап чорударын хүлээткен. Кыштаг бүрүзүнүң кышка белениин долузу-биле хынааш, хүлээп алыр район комиссиязын база тургускан.

Б. БАРБА.

ҮРЕЗИН БЕЛЕН

«Хемчик» совхозтуң ажылчылери күскү сезон үезинде кызымак ажылдаан. Улуг Октябрьның юбилейиниң бүдүүзүнде шаң ажылдакчылары келир чылдың дүжүдүнүң үрезинин долузу-биле арыглап доскан: 206 тонна кызыл-тас, 187 тонна арбай, 208 тонна суула, 10 тонна чиңге-тараа үрезиннери белен. Шаң эргелекчизи Д. Савя, ажылчыннар Д. Ооржак, К. Хомушку, О. Иргит олар эки ажылдааннар.

А. ЕВРОП.
Барыын-Хемчик район.

ЯКУТ АССР. Беркакитте баштайгы поезд чедип келген. Тындадан рельстерин он дөрт ай хуусаадан мурнай салган. Октябрьның юбилейинге БАМ-ның тудугжулары тергиин эки белекти белеткеп кылганнар.

«Бамстройпуть» эргелелиниң 86 тудуг-монтаж поездизиниң Алексей Иванченкога баштаткан «Якутский комсомолец» деп мурнакчы бригадазы Тында-Беркакит участогунга рельстерниң сооңгу звенозун салыр [illegible] чаалап алган. Солагай талазындан оң талазынче: бригаданың кежигүннери Г. Аданов, В. Филиппов, С. Домошенко, бригадир А. Иванченко, Н. Сосин, Г. Ройкуров, В. Эверстов олар.

Г. КАЛАЧЬЯННЫҢ болгаш В. МАРКОВСКИЙНИҢ фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

АЖЫЛ-ИШ-БИЛЕ

Улуг Октябрьның 60 чылынга күш-ажылчы белектерлиг ужуражыр дээш коллективтер, тус-тус кижилер аразында калбарган социалистиг чарышка бедик көргүзүглерни чедип алыры-биле Тываның ыяш ажыл-агыйының ишчилери кызымак ажылдааш, улуг байырлалга чедиишкиннерин бараалгатканнар.

Тываның ыяш ажыл-агый эргелели он айларда үлетпүр продукциязы бүдүрериниң ниити планын 107,4 хуу, продукция сайгарарының 108,6 хуу күүсеткен болгаш пландан ажыр 147 муң рубльдиң продукциязын бүдүрүп, 178 муң рубльдиң барааның сайгарган. Ооң түңнелинде бүдүрүлге пландан ажыр 16 муң рубльдиң орулгазын алган. Оон аңгыда, тудуг ыяжы сөөртүрүүн, дилиг материалдары белеткээриниң, чоннуң херегле барааннарын бүдүрериниң талазы-биле кол көргүзүглер база ажыр күүсеттинген. Эрткен чылдың бо үези-биле деңнээрге, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүү 49 хуу өскен.

Ыяш — хөрзүннүң үнүш-дүжүткүр болур чоруунуң үндезини. Ынчангаш чылдың-на ховуларга ыяш олуртулгазынче доктаамал кичээнгейни угландырып турар бис. Ам 2102 гектарда олурткан ыяштар өзүп турар, 313 гектарда ыяш дилиндээн олурткан бис.

Ниитиниң малынга четчир чем-суурну белеткээринге республиканың ыяш ажыл-агыйларының коллективтериниң кириштирип турар үлүг-хуузу база эвээш эвес. Ол талазы-биле планныг онаалдаларывысты чылдың-на ажыр күүседип турар бис. Бо чылын бистиң эргелелдиң ыяш ажыл-агыйларының коллективтери 600 тонна сиген кезип белеткээр хүлээлгезин 1000 тоннага чедирген болгаш витаминниг сиген далганын 183 тоннага белеткээн.

Республиканың ыяш ажыл-агыйларының ортузунда калбарган социалистиг чарышка дээре түңнелдерни чедип ап, Улуг Октябрьның 60 чылынга күш-ажылчы белектерлиг ужуражыр дээш чарышка Балгазынның болгаш Тожунуң ыяш ажыл-агыйлары тиилекчи болган. Ол ыяш ажыл-агыйлары Улуг Октябрьның 60 чылының байырлалында өңгү беш чылдың ийи чылының планныг онаалдаларын күүсеткеннер.

Планныг онаалдаларны хуусаа бетинде күүседиринге төлептиг үлүүн киириштирип турар мурнакчылар ыяш ажыл-агыйларында хөй. Ылаңгыя Балгазынның ыяш ажыл-агыйында трактористер М. Тапышпан, С. Бочкарёв, ыяш белеткекчизи М. Чумасов, бызаңчы О. Данаа болгаш оон-даа өскелерниң кызымак ажылынга чоргаарланып турар бис. Ыяш сөөртүр машинаның чолаачызы Е. Загайнов, ыяш белеткекчизи Д. Күжүгет, ыяш белеткээр цехтиң ажылчыны В. Ооржак, Тожунуң ыяш ажыл-агыйының лесниги Н. Владимиров, ыяш ажыл-агыйларының хоочуннары В. Барнов, Н. Середина, В. Новиков, И. Романенко, Ю. Кривцов, Т. Киприевская, К. Салчак, Д. Доржу болгаш оон-даа өскелерниң кызымак ажылы бисте мактаалдыг.

Улуг Октябрьның 60 чылынга республиканың ыяш ажыл-агыйларының коллективтери күш-ажылчы белектерлиг ужурашкан. Мурнувуста сорулгалар, кылыр ажылдарывыс хөй. Өңгү беш чылдың ийиги чылының планныг онаалдаларын хуусаа бетинде күүседири—кол сорулгавыс ол.

М. ГАКОВ,
ыяш ажыл-агый эргелелиниң начальниги.

Идей-политиктиг амыдыралдың төвүнде

● Эш Л. И. Брежневтиң «Улуг Октябрь болгаш кижи төрелгетенниң депшилгези» деп илеткелин өөренир дугайында

СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң болгаш РСФСР-ниң Дээди Совединиң Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюнга тураскааткан байырлыг хуралынга эш Л. И. Брежневтиң «Улуг Октябрь болгаш кижи төрелгетенниң депшилгези» деп илеткели партияның, бүгү совет улустуң идей-политиктиг амыдыралының төвүнде туруп турар. Ол болуушкуннуң канчаар-даа аажок улуг ужур-дузалыын, Л. И. Брежневтиң идип үндүрген принципиалдыг үнелээшкиннеринге, идей-теоретиктиг түңнелдеринге болгаш чүүлдеринге коммунистерниң, комсомолчуларның, ажылчы чоннарның калбак массаларының ханы сонуургалын барымдаалап көргеш, партия, комсомол, профэвилел организациялары ноябрьда болгаш декабрьда дараазында чижек планы ёзугаар тускай кичээлдерни эрттирер:

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИ СОЦИАЛ ДЕПШИЛГЕНИҢ АВАНГАРДЫНДА

Улуг Октябрь—социализмче болгаш коммунизмче шилчилгениң, чер кырынга чаа хевирниң кегээрелин тургузарының үезиниң эгези. Ниитилелдиң политиктиг үндезиннериниң үндезин өскерилгелери, ажылчын ангының, ажылчы чоннарның эрге-чагыргазының канчаар-даа аажок улуг тургузукчу болдунар аргаларының бүзүрелдиг бадыткаашкыны. Чурттуң экономиказында кедергей ханы чаартылгалар. Ажылчы чоннарның угаан-бодал талазы-биле хосталганы, культура революциязы—политиктиг революцияның дүрүм ёзугаар уламчылалы. Россияның улустарының салым-чолунга төөгүлүг эргилде, национал айтырыгны шиитпирлээни. Нацияларның чоокшулажыышкынының чорудулгазының калбарышкыны. Социал дең болгаш чөптүг чоруктуң принциптериниң бадыткаттынганы.

Сайзыраңгай социализм—Октябрьның идеяларының, совет кижилерниң салгалдарының маадырлыг күжениишкиннериниң херек кырында боттуг боттанылышкыны, амгы үениң ниитилел депшилгезиниң дээди чедиишкини. ССРЭ-ниң чаа Конституциязы—бистиң чуртувустуң алдан чыл хөгжүлдезиниң өндүр улуг түңнелдерин ниитижиткени болгаш быжыглааны, херек кырында боттуг социализмниң дуржулгазының мөөңнеттинген илерээшкини, ёзулуг гуманизмниң, хосталганың болгаш демократияның манифези.

САЙЗЫРАҢГАЙ СОЦИАЛИЗМНИҢ БОЛДУНАР АРГАЛАРЫН АЖЫГЛААРЫ—БИСТИҢ ХҮННЕРИВИСТИҢ БИРГИ ЧЕРГЕНИҢ СОРУЛГАЗЫ

СЭКП-ниң XXIV болгаш XXV съездилери коммунистиг тургузуушкуннуң стратегиязының болгаш тактиказының дугайында. Ниитилел бүдүрүлгезиниң интенсивтиг өзүлдезинче угланыышкын. Сөөлгү он чыл дургузунда чурттуң хөгжүлдезиниң эң чугула түңнелдери. Чоннуң чаагай амыдыралын көдүреринге болгаш совет ниитилелдиң хөгжүлдезиниң өске-даа амыдыралчы чугула айтырыгларын шиитпирлээринге чедиишкиннер. Улуг Октябрьның 60 чыл оюн төлептиг уткууру дээш социалистиг чарыштың түңнелдери.

Амгы үениң айтырыгларын перспективаны барымдаалап шиитпирлээринче партияның политиказының уг-шини. Бедик ниитилел эчис сорулгаларынче чүткүлге, идейлиг бүзүрелге, күш-ажылын ёзулуг-ла чогаадыкчы ёзу-биле көөрүнге совет кижилерни кижизидери—коммунизм дээш демиселдиң бирги чергениң сорулгаларының бирээзи.

Партияның болгаш улустуң быжыгып турар чаңгыс эвии, партияга улустуң кызыгаар чок бүзүрели—Улуг Октябрьның идеяларының болгаш херээниң чаа-чаа тиилелгелериниң магадылалы.

УЛУГ ОКТЯБРЬ БОЛГАШ ДЕЛЕГЕЙНИҢ ЧААРТЫНГАНЫ

Октябрьның социалистиг Улуг революциязы—кижи төрелгетен төөгүзүнүң күчүлүг дүргедедикчизи. Социализмниң делегей системазының тывылганы болгаш хөгжээни. Социалистиг революцияның болгаш социалистиг тургузуушкуннуң тодаргай хевирлери болгаш ниити үндезин чүүлдери.

Октябрьның тиилелгези болгаш национал-хосталгалыг шимчээшкинниң чедиишкиннери. Национал хамаарышпас чорукту быжыглаары, дарлалдан база мөлчүгделден хостуг ниитилел дээш, империализмге удур демисел—аныяк күрүнелерниң хөгжүлдезиниң кол угланыышкыны.

Делегейниң ажылчын шимчээшкининиң демиселинде чаа үе-чада. ССРЭ-де, өске-даа чурттарда социализм тургузуушкуну болгаш пролетариаттың политиктиг четчиишкининиң бедээни. Капитализмниң кризизи болгаш үндезин чаартылгаларже массаларның чүткүлүнүң өзүлдези. Коммунистиг партияларның боттарының стратегиязын болгаш тактиказын амгы үениң байдалдарынга таарыштыр сайзыраңгайжыдып турары. Марксизм-ленинизм тактиктиг чөпшээрежилгелерниң деңзигүүрүнүң болгаш революстуг демиселдиң үндезин принциптериниң дугайында.

Улуг Октябрь, тайбың дугайында ленинчи декрет болгаш ССРЭ-ниң даштыкы политиказы. Янзы-бүрү тургузуглуг күрүнелер аразында харылзааларга тайбың кожа-хелбээ догуннаашкынының принциптерин бадыткап тургусканы, делегейниң дүшкүүрлүг чоруунуң чавырлыышкыны—чепсекти эндере бүдүрерин соксадырының, быжыг тайбынны хандырарының чугула негелделери, амгы үениң чугула айтырыгларын шиитпирлээриниң чугула негелделери. ССРЭ-ниң чаа тайбың эгелекчи саналдары.

СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң болгаш Совет чазактың делегейниң бүгү чурттарының улустарынга, парламентилеринге болгаш чазактарынга кыйгырызы—Совет Эвилелиниң ленинчи чагыгларга, Октябрьның херээнге шынчы чоруунуң чайыппалчак херечизи.

Оңгу беш чылды күүседири—бүгү улустуң херээ, совет кижи бүрүзүнүң патриотчу хүлээлгези.

Беш чылдың баштайгы ийи чылының түңнелдери. Партия, күрүне болгаш ажыл-агый удуртулгазының бүгү звеноларынга, ажылдаар чер бүрүзүнге организастыг чорукту күштелдирери, совет кижилерниң медерелдиг чоруун болгаш харысалгалыг чоруун бедидери—хүнүң чугула негелдези. СЭКП-ниң XXV съездизиниң шиитпирлерин боттандырып чорударының чайгылыш чок негелдези болур.

СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң болгаш Совет чазактың совет улуска кыйгырызы оңгу беш чылдың планнарын чедиишкинниг күүседири дээш, бүдүрүлгениң ажыктыг чоруун болгаш ажылдың шынарын бедидери дээш социалистиг чарыштың чаа көдүрлүүшкүнүнге күчүлүг идиг бериишкини болур. Беш чылдың үшкү чылында күш-ажылчы коллективтерниң сорулгалары болгаш оларны шиитпирлээриниң оруктары.

«Улуг Октябрь болгаш кижи төрелгетенниң депшилгези» деп эш Л. И. Брежневтиң илеткелин өөренип көрүп тура, чаа Конституцияның состерин, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң ээлчег чок чедиги сессиязының документилерин, совет улуска, делегейниң бүгү чурттарының улустарынга, парламентилеринге болгаш чазактарынга кыйгырыгларны болгаш юбилейлиг байырлыг хуралдың өске-даа материалдарын калбаа-биле ажыглаар ужурлуг. Өөредилге күш-ажылчы коллективтерниң тодаргай ажыл-херектери-биле, экономиканың болгаш культура тургузуушкунунуң чугула сорулгалары-биле сырый холбашкак болур ужурлуг, ажылчы чоннарның чогаадыкчы идепкейлиг чоруун бедидеринге бараан болур ужурлуг.

Партия өөредилгезиниң эге болгаш ортумак звеноларынга, комсомолчу бөлгүмнерге, коммунистиг күш-ажылдың школаларынга болгаш экономиктиг школаларга дөрт кичээлдерни эрттирери таарымчалыг болур. Партия болгаш комсомол өөредилгезиниң дээди звенозунга, улусчу университеттерниң дыңнакчылары эш Л. И. Брежневтиң илеткелин боттары хуу-да өөренир. оларга дузаламчы кылдыр лекцияларны, консультацияларны, теоретиктиг чугаалажыышкыннарны болгаш конференцияларны чорудар.

делегей бо хүннерде

ОКТЯБРЬНЫҢ ӨНДҮР УЛУГ ИДЕЯЛАРЫ

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюн-биле холбаштыр ССРЭ-ге болган байырлал бүгү делегейниң улуг кичээнгейин хаара туткан. Улуг Октябрьның юбилейин совет улус байырлыг, бедик сорук кирген, партияның болгаш улустуң төөгүлүг чедиишкиннери дээш улуг чоргаарал-биле уткаан деп, массалыг информацияның чепсек-херекселдери демдеглээн. Юбилейлиг байырлалдар бүгү чурттуң девискээринге улустуң көдүрлүүшкүнүнүң болгаш күш-ажылчы маадырлыг чоруктуң күчүлүг чалгыы ышкаш эрткен. Алдарлыг юбилейни байырлап эрттиргени Советтер чуртунуң күчүзүнүң улуг көрүлдези болган.

Улуг Октябрьның 60 чылы-биле холбаштыр социалистиг чарышка алган хүлээлгелерни Совет күрүнениң хөй санныг күш-ажылчы коллективтери чедиишкинниг күүсеткенинин дугайын илеткээннер деп, даштыкы парлалга дыңнаткан. Бодунуң алдан чыл болганының хүнүнде Советтер чурту сүр күштүг болган.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чылы-биле холбаштыр шериг парадының болгаш Москваның ажылчы чоннарының төлээлекчилериниң чыскаалының дугайында дыңнадыгны бүгү информация агентилелдери дамчытканнар.

Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чыл оюнга алдар болдуруп Кремльге болган хүлээп алыышкынга СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң чугаазынче массалыг информацияның чепсектери улуг кичээнгейни салган. «Ленинниң партиязынга удурткан совет улустуң мурнунда чырыткылыг болгаш тодаргай перспективалар бар. Улуг улус бодунуң улуг келир үезинге уткуштур чоруп олурар» деп, Л. И. Брежневтиң медеглелин агентилелдер онзалап демдеглээннер.

«Совет күрүнениң даштыкы политиказы кажан-даа ханы болгаш ёзулуг тайбынга ынакшылдыг боор келген. Ол талазы-биле бистиң амгы күжениишкиннеривис онза идепкейлиг чоруу-биле ылгалып турар боор. Ол чорукту билип турар болгаш үнелеп турар даштыкыда чүс-чүс миллион кижилерге бис өөрүп четтирип турар бис» дээр дугайында. «Дайын айыылын кошкадыр дээш, күрүнелер аразынга тайбың кады ажылдажылганы быжыглаар дээш бистиң кылып шыдаар бүгү чүүлдеривисти кылыр бис» дээр дугайында Л. И. Брежневтиң чугаазын олар онзалап айыткаңнар.

Шериг парадының болгаш чыскаалдың эгелээриниң мурнуу чарыында Мавзолейниң индириинден ССРЭ-ниң камгалал министри, Совет Эвилелиниң Маршалы Д. Ф. Устиновтуң чугаазын агентилелдер база киирген. Коммунистиг партия болгаш Совет күрүне тайбың дээш, делегейниң дүшкүүрлүг чоруунуң чавырлыышкынын ханыладыр дээш демиселди чайгылыш чокка чорудуп келген болгаш ооң-биле кады чурттуң камгаланыр аргазын улам ыңай быжыглаар талазы-биле эргежок чугула хемчеглерни олар ап турар дээрзин айыткан чугааның ол черлерин олар онзалап айыткаңнар.

Кремльге болган байырлыг хуралга СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң илеткелин, СЭКП ТК-ның, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң болгаш ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлелиниң «Совет улуска» болгаш «Делегейниң бүгү чурттарының улустарынга, парламентилеринге болгаш чазактарынга» кыйгырыгларын тайылбырлаарын даштыкы парлалга, политиктиг база хөй-ниити ажылдакчылары уламчылавышаан.

● ПРАГА. Ядролуг чепсегленииишкинни кызыгаарлаарының кол айтырыгларынга хамаарышкан Л. И. Брежневтиң чугула саналдарынга депшилгелиг кижи төрелгетен изии-биле байыр чедирген деп, чехословак «Руде право» демдеглээн. Оларны амыдыралга боттандырып чорудары кижи төрелгетенге эң-не улуг кыжаныг боор турар ядролуг дайынның айыылын бичеледир, а ооң соонда ону долузу-биле чайладыптар ийик.

Бистиң планетавыстың эң-не гуманныг болгаш чөптүг бүгү чүүлдерин, эрткен он-он чылдарның дургузунда ажылчы чоннарның амыдыралын байыткан бүгү чүүлдерни Улуг Октябрь тургускан деп, солун онзалап айыткан.

● БУДАПЕШТ. 1917 чылдан бээр Совет Эвилелиниң чорудуп келгени тайбынның чаңчыл болган политиказынга долузу-биле дүүштүр СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежнев бодунуң илеткелинге улуг ужур-дузалыг тайбың чаа саналдарны кылган деп, венгр «Непсабадшаг» солун бижээн.

● БЕЛГРАД. Тайбың сорулгаларга ядролуг чазылдырышкыннарны соңгаарладыр дугайында Л. И. Брежневтиң саналы болгаш Октябрьның социалистиг Улуг революциязының 60 чылы-биле холбаштыр болган байырлыг хуралдың киржикчилериниң чепсекти эндере бүдүрерин соксадыр дугайында кыйгырызы тайбынга ынакшылдыг кижи төрелгетенниң улуг сонуургалын база чаа ынаныышкыннарын болдурган деп, югослав «Борба» солун демдеглээн. Совет Эвилелиниң эгелекчи саналы ооң ыңайгы чугаалажыышкыннарны чорударынга орукту чиигедиринге чигзиниг турбас. Ол санал ядролуг шенелделерни долузу-биле хоруурунга чугула базым боор болур.

● НЬЮ-ЙОРК. Тайбың-даа, шериг-даа сорулгаларынга ядролуг чазылдырышкыннарны соксадырының дугайында Л. И. Брежневтиң саналы ядролуг шенелделерни бүгү хемчээлдерге хоругдаарының талазы-биле, а ол ышкаш ниитизи-биле совет-америк харылзааларга чугула базым болур» деп, «Нью-Йорк таймс» солун айыткан.

«Вашингтон пост» солун «60 чыл дургузунда күштүг болгаш чоргаар Совет күрүне» деп эгелиг чүүлүнге Октябрь революциязы «Россияны хөй чүс чылдарның хааннығ дерзии-дүржок чоруундан хостаан болгаш алды он чыл дургузунда чоннуң өмүнээзинден күрүнениң чедиишкинниг удуртуп турар чаа чазакты эрге-чагыргага тургускан» деп онзалап демдеглээн. Дыка кыска төөгүлүг хуусаада совет улустуң дыка улуг чедиишкиннерни чедип алганын ук солун айыткан.

● БОНН. «Унзере цайт» солунуң бодалы-биле алырга, Л. И. Брежневтиң идип үндүрген чаа боттуг тайбың саналдары бүгү делегейге ужур-дузалыг болуп турар. Ол саналдар кижи төрелгетенниң үндезин эрге-ажыктарын, быжыг тайбынны хандырарынче чүткүлдү барымдаалап турар. Ол саналдар чепсегленииишкиннерни эндере бүдүрерин болдурбазынга, ядролуг чепсек дээн ышкаш, массалыг узуткаашкынның ындыг чепсээн бүдүрерин соксадырынга чаа болдунар аргаларны ажыдып турар.

«Нойе Рур-цайтунг» солунунуң медеглээни болза: Бүгү чурттарга ядролуг чепсекти бүдүрерин соксадырының болгаш ооң курлавырларын чоорту кызырарының дугайында саналды Л. И. Брежнев киирбишаан, бүгү делегейге ону чогумчалыг кылдыр үнелеп көөрүнге ынанып турар. Ук солун Л. И. Брежневтиң илеткелин ниитизи-биле анализтевишаан, «ол болза күчүлүг, бодунга бүзүрелдиг күрүнениң—Совет Эвилелиниң өмүнээзинден кылган чугаа-дыр, ол болза ооң бирги даргазының, делегейниң коммунистиг шимчээшкининде бирги ажылдакчының чугаазы-дыр» деп демдеглээн.

● ДУБЛИН. Ядролуг чепсектиң мөөңнеттинген канчаар-даа аажок улуг курлавырларын шиитпирлиг кызырарынга, а ооң уламындан кижи төрелгетенге тургустунуп турар кыжаныгны база ук чепсектиң тарап нептерээрин чайладырынга чедирип болур элээн хөй саналдарны Л. И. Брежнев чугула илеткелинге идип үндүрген деп, «Айриш таймс» солунуң тайылбырлалында чугаалап турар.

● ТОКИО. Л. И. Брежневтиң илеткелинде идип үндүрген совет саналдарны япон парлалга бедии-биле үнелеп турар. Совет удуртукчунуң илеткелинде эң-не чугула чүве болза, ССРЭ-ниң чедиишкиннерин демдеглээш, улам ыңайгы хөгжүлдениң үндезин сууру кылдыр ядролуг чепсекти дүжүрер дугайында дыка хөй чаа саналдарны идип үндүргени болур деп, «Асахи» солун бижээн. Совет Эвилелиниң хажык чок чорудуп турар тайбың шугумунуң уламчылалы кылдыр ол саналдарның ужур-дузазын чогумчалыг деп үнелезе чогуур. ССРЭ-ге болган революцияның төөгүлүг ужур-дузазы шынап-ла канчаар-даа аажок улуг.

Ядролуг чепсегленииишкиннерни эндере бүдүрери күштелип турар амгы үеде Л. И. Брежневтиң илеткелинде идип үндүрген ядролуг чепсекти бүрүнү-биле дүжүрериниң идеязы онза кичээнгейни хаара тудуп турар деп, «Майнити» солун онзалап демдеглээн. Л. И. Брежневтиң илеткелинде илереттинген, ядролуг чепсекти хоругдаарын боттандырарынче Совет Эвилелиниң чүткүлүн бедии-биле үнелезе чогуур деп, «Санкэй симбун» солун демдеглээн.

● БРАЗЗАВИЛЬ. Октябрьның социалистиг Улуг революциязының тиилелгези Россияның улустарының салым-чолунга төөгүлүг эргилде болган. Ол тиилелге хамаарышпас хөгжүлдениң, экономиканың, социал болгаш культура депшилгезиниң оруунга чурттуң турарының аргазын берген деп, конго солун «Мвети» бижээн. Бөгүн ССРЭ—кижиниң дең-дески хөгжүлдезинге бүгү-ле-байдалдар тургустунган күчүлүг социалистиг күрүне-дир.

Октябрь революциязының төөгүлүг тиилелгезиниң ачызында амгы үеде Совет Эвилели-биле кады социалистиг демкаттыштырылгазының чурттары чедиишкинниг хөгжүп, хосталган хөй-хөй күрүнелер үндезин социал-экономиктиг чаартылгаларның оруунче кирген деп, ук солун демдеглээн.

● КОЛОМБО. Ланки солуннар Л. И. Брежневтиң илеткелин калбаа-биле чырыдып база тайылбырлап турар.

Улуг Октябрьның тиилелгези-биле ажылчы чоннар кижиниң кижи дарлаар чорукту төөгүде бир-ле дугаарында узуткап чок кылган. Төөгүлүг кыска үениң дургузунда Совет Эвилели мурнунда хожудангай чурт турганындан мурнакчы эртемниг болгаш техникалыг, бедик культуралыг күчүлүг күрүне болу берген. Октябрьның ол чаалап алыышкыннары—бүгү кижи төрелгетенниң депшилгелиг хөгжүлдезиниң быжыг магадылалы деп «Атта» солун бижип турар.

(СЭТА).

ЧУРУКТА: Герман Демократтыг Республиканың найысылалы — Берлинниң «Нарва» деп электролампа заводунуң ажылчыннары. Республиканың шынар демдээн чедип алган ол бүдүрүлге чериниң продукциязының хөй кезиин даштыкыже үндүр садып турар. Чүнүң-даа мурнунда ону эң улуг даштыкы чагыкчы болур Совет Эвилелинче чорудуп турар.

Улуг Октябрьның 60 чылында алдар болдурган социалистиг чарышка чедип алган шылгараңгай чедиишкиннери дээш «Нарва» завод ГДР-ниң дээди шаңналдарының бирээзи-биле шаңнаткан.

АДН—СЭТА-ның фотозу.

БЕЛГРАД УЖУРАЖЫЫШКЫНЫНДА

БЕЛГРАД. (СЭТА). Европаның кол айтырыгларын чугаалажып көөрүн чогаадыкчы ёзу-биле көөр деп Белград ужуражыышкынынга социалистиг чурттарның саналдааны улам-на хөй санныг талалакчыларлыг болу берген. Чавырлыышкынны, Европаның улустарының аразынга боттарын билчир чорукту болгаш кады ажылдажылганы ханыладырынга Белград шуулганы улуг салыышкынны киирген турарын делегацияларның хөй кезии саналдаан. Улуг Октябрьның 60 чылы-биле холбаштыр Москвага болган байырлыг хуралга СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы Л. И. Брежневтиң амгы үениң делегейниң кол айтырыгларын шиитпирлээриниң оруун айыткан болгаш ядролуг чепсекти эндере бүдүрерин соксадырынче угланган совет чаа чугула саналдарны тайылбырлаан илеткели ужуражыышкын киржикчилериниң аразынга улуг сонуургалды болдурган.

Белград ужуражыышкынынга сөөлгү хүннерде элээн каш чурттарның делегациялары Европаның мурнунда туруп турар сорулгаларны шиитпирлээринче угланган саналдарны киирген.

Белград ужуражыышкынының ынчаар чоруп турары АКШ-тың делегациязынга таарышпайн турар деп бодал ынчанмыже тургустунуп келген. Ында билдине бергенин ёзугаар алырга, АКШ-тың делегациязының баштыңы А. Гольдберг ноябрь 9-та Белград шуулганының киржикчилерин социалистиг чурттарда кижиниң эргелерин «хажыдып турарының» дугайында янзы-бүрү хоозун бодалдарны чугаалажырынче база катап кыйгырган.

ССРЭ-ниң делегациязының баштыңы Ю. М. Воронцов америк төлээлекчиге чогуур ойтур шавыышкынны берген. Хүн чурумунда айтып кааны ышкаш, ужуражыышкынның кол сорулгалары болза, чурттар аразында харылзааларны экижидериниң айтырыгларын, Европага айыыл чок чорукту быжыглаарының база кады ажылдажылганы хөгжүдериниң, келир үеде чавырлыышкынны ханыладырының айтырыгларын чугаалажып көөрү болур деп, ол сагындырган. АКШ-тың делегациязы бодунуң саналдарынга ол чогаадыкчы айтырыгларны доктаамал оюп эртип, Белград ужуражыышкынын Хельсинкиге тодаргайлаан сорулгалардан өскээр аппаарынче оралдажыышкыннарны кылып, күрүнелерниң иштики херектеринге холгаарлап киржириниң оруунче, ындыг болганда, удур туржуруунуң оруунче шилчииириниң оралдажыышкыннарын кылып турар.

Совет Эвилели ооң иштики херектерин холгаарлаарын болдурбас. Бир эвес америк делегат кижиниң эргелери-биле холбашкан айтырыгларны чугаалажырын күзээр болза, ол оларны каржызы-биле үреп турарының чижектерин Каттышкан Штаттарның бодундан белеңи-биле тып ап болур деп, ССРЭ-ниң делегациязының баштыңы чугаалаан.

Совет делегацияның бодалы-биле алырга, ол ужуражыышкынның чогаадыкчы түңнелдери дээш делегация бүрүзүнүң харысалгазын долузу-биле билип, киирген саналдарны болгаш Белград ужуражыышкынының түңнел документизин чугаалажып көөр үе келген.

ДЕРЗИИ ҮҮЛГЕДИГЛЕР

ЛОНДОН. (СЭТА). Англи шериглерниң болгаш полициязының талазындан Соңгу Ирландияның хамааты чонунга хамаарыштыр кадыг-дошкун аажылаашкыннар эрги хевээр ол можуда амыдыралдың онзагай чүүлү болуп турар. Туттурган кижилерни эттеп, хилинчектээрин «корум-чурумнуң күштери» шагда-ла практикалавас апарган дээрзиниң дугайында Ольстерниң дээди полицейжи дүжүметтериниң арын чаттап медеглелдерин херек кырында боттуг фактылар бүрүнү-биле сойгалап турар.

Ольстерниң туттурган чурттакчыларын кижизиг эвес ёзу-биле ужур-дүржок аажылап турарының чижектериниң бирээзин Соңгу Ирландияга хамааты эргелер дээш демиселчилерниң организациязының—эргениң чөптүг чоруу дээш ассоциацияның парлалга конференциязынга көргүскени бо.

28 харлыг Антони Даймондуну ноябрьның эгезинде туткан болгаш Ольстер полициязының тускай килдизиниң бир барагынга аппарып байысааган. Истекчилер-биле кылган «беседаның» соонда мурнунда коңгүс кадык турган кижини кара-бажыңның эмнелге черинге аппарып каап болган. Эмчилер Даймондуну шинчип көөрге, ооң эът-кежинде эндерик хөй хан кучук, кара-көк черлер бар болган. Мойнунда, ооргазында, эгиннеринде кымчы-биле хап турганының ойлу берген истери бар болган. Даймондунуң чамдык иштики органнарын кемдедир теп каапкан. Ол чүгле арга-чадаарда буттарын шимчедир, бажын ковайтыр болган.

Кара-бажың эмчизи көрүлдениң түңнелин бадыткаан. Туттурган кижилерни кадыг-дошкуну-биле ужур-дүржок аажылаары үргүлчүлеп турарынга удурланыышкынны соңгу ирланд адвокаттар, можуунуң медицина албан черлериниң ажылдакчылары кылган. Шериг-полиция барагынга Антони Даймондуну байысаап турганының методун каржы-дошкун кем-херек үүлгедиишкини деп адаардан өске арга чок. Ольстерде эң-не эргежок чугула эргелерни болгаш хосталгаларны каржызы-биле хажыдып турар дээш англи эрге-чагыргаларны буруудаткан европейжи судтуң соонда беш ай эрткенде-даа Соңгу Ирландия «кинданның можузу» болуп артпышаан турар деп солуннар бижип турар.

ДЕМИСЕЛ ҮРГҮЛЧҮЛЕВИШААН

ЛОНДОН. (СЭТА). «Бритиш стил корпорейшн» компаниязының Илкестон хоорайда (Дербишир графство) бүдүрүлгелеринде ажылдап турар муң ажыг англи металлургтар ажыл соксадыышкынын чарлаан. Ажылчы чоннарның ажыл төлевирин дыка кызырар дээн администрацияның шиитпиринге олар удурланып турар.

Илкестоннуң ажылчыннарының ажыл соксадыышкыны—Ланкаширниң, Клайдбриджиниң, Шоттонуң, Хартлпулдуң болгаш чурттуң өске-даа районнарының металлургтарының киржип турары хөй санныг ажыл соксадыышкыннарының чүгле чаңгызы.

Англи каң ээлдирикчилериниң ажыл соксадыышкынныг демиселиниң көдүрлүүшкүнү ол адырда таварышкан чидиг кризиске күш-ажылчы Англияның өзүп турар дүвүрээзиниң илерээшкини болур. Ол адырга чеден чылдар каң ээлдириишкининиң хемчээлиниң кызырлыышкынының, барыын-герман база бельги концерннерниң талазындан адаан демиселдиң күштелгениниң, бүдүрүлгени чаартырынга капитал салыышкынының кызырлыышкынының чылдары болган. Ол бүгүнүң түңнелинде бүдүрүлгелер хагдынып, муң-муң ажылчыннарны ажылдан үндүрүп турар.

«Бритиш стил корпорейшн» чоокку эрткен хүннерде бодунуң элээн каш заводтарын хагганының дугайын чарлаан. Он-он муң металлургтар ажылын чидирериниң кыжаңынга таваржып турар. Ажыл төлевириниң кызырлыышкынынга база ажылдан массалыы-биле үндүрер чорукка удурланмышаан, металлургтарның делегациязы үлетпүрнүң ол адырын камгалап алыры-биле база ажылчын турушту хевээр арттырары-биле дөп-дораан хемчеглерни алырын негээн бижикти англи парламентиниң общиналар палатазының «депутаттарынга дамчыдып берген.

Металлургтарның чөптүг негелделерин чурттуң эң улуг профэвилел каттыжыышкыннары деткээн.

А. ФЕДЯШИН.

ДОПЧУ МЕДЭЭЛЕР

БОНН. ГФР-де амыдыралга эргежок херек бараанннарның өртээ өспүшаан. Экономиктиг кол институттарның сан-медээлериниң ёзугаар алырга, аъш-чем продуктуларынга болгаш калбак хереглелдиң үлетпүр бараанннарынга өртектер бо чылдың үш кварталының дургузунда эрткен чылдың ол-ла үезинге деңнээрге 4 хуу өскен. Амыдыралга херек бараанннарның өртээ октябрьда ам-даа 3,8 хуу өскен.

Герман компартия болгаш ГФР-ниң демократтыг өске-даа күштери өртектерниң соксаал чок өзүлдезин соксадырын негээннер.

АНКАРА. Албанның сан-медээлери ёзугаар алырга, Турцияда ажыл чок кижилерниң саны үш миллион кижи ажа берген. Ооң-биле кады ажыл чоктарның чүгле дөрт хуу хирези күш-ажыл биржазында демдегледип алганнар. Ынчанмыже оларга бедин ажыл тып алыры бергедээн. «Барыш» солуннуң дыңнадып турары-биле алырга, ажылдаар чер тып алыр дээннерниң чүгле 25 хуузу августа ажылдай бергеннер.

Турцияда ажыл чок чорук аваа-ла чаңгыс чыл болу берген деп солун демдеглээн. Хөй айларның дургузунда сезоннуг ажылчыннар ажыл чок артар, а тускай эртеми чоктар чыл-чылы-биле ажыл чок турар.

НЬЮ-ЙОРК. АКШ-та школа өөредилгезиниң системазы ханы кризисте таварышкан.

Өртектер өзүп турда өөредилгеге акша-хөреңгиниң эрге-чагыргаларының доктаамал кызырып турары акша-хөреңгиниң чедишпези-биле өөредилге чылының эгезинде-ле хөй школаларны өөредилгени соксадырынга чедирип турар. Чижээ, октябрьның төнчүзүнде Толидода (Огайо штат) школалар хагдынган. Ооң түңнелинде 12 муң школачы өөренмейн барган, а 2,5 муң башкылар ажыл чоктарга каттышкан. Кливлендиниң болгаш чурттуң өске-даа хоорайларының школалары сан-хөө талазы-биле бергедээшкиннерге таварышкан.

БРЮССЕЛЬ. Сөөлгү алды айларның дургузунда Бельгияда ажыл чоктарның саны 150 муң кижи көвүдээн. Амгы үениң коалициялыг чазааның соңгулда мурнунда ажыл чоктарның санын «дөп-дораан» 100 муң кижи чедир кызырар деп аазааашкыны турбуже, ажыл чоктарның саны өспүшаан. Ол талазы-биле байдалды экижидериниң кандыг-даа перспективалары чок деп, чурттуң экономика министри В. Клас миннип чугаалаан.

(СЭТА).

Тудугжуларның белээ

ОЙНАП-ХӨГЛЕП, ДЫШТАНЫҢАР

ССР Эвилелиниң чаа Үндезин Хоойлузун хүлээп алган ССРЭ-ниң Дээди Совединиң ээлчег чок чедиги сессиязының ажылынга киришкеш келдим. Ол сессия шынап-ла онзагай, төөгүлүг болуушкуннуң сессиязы болган. Чаа Конституцияны өске-даа бүгү депутаттар-биле бир дөмей, сеткил ханышкып-биле бадылаарынга киришкеним менээ кажан-даа уттундурбас.

Совет хамаатыларның эргелерин, хүлээлгелерин магадылаан ол чаа Конституцияның дугайын хойну чугаалавайн, а Үндезин Хоойлувустуң чедиги эгезиниң 46-гы чүүлүнүң дугайында каш сөс чугаалап көрейн. Ында мынча дээн: «ССРЭ хамаатылары культураның чедиишкиннерин ажыглаар эргелиг». Бистер, ийи дакпыр орденниг Совет Тываның ажылчы чону, ол эргени бүрүнү-биле хүн бүрүде ажыглап чор бис. Республиканың хөгжүлдезинче Коммунистиг партияның болгаш Совет чазактың ада сагыш салышкыны магадыг-дыр.

Республиканың хөгжүм-шии театрының тудуун дарый доозары чонуң дыштаныылгазынга таарымчалыг байдалдарны улам экижидер болгай. Ынчангаш ооң тудуунга киржир, Улуг Октябрьның 60 чылынга уткуштур бо чугула тудугну ажыглалга кирерингe бистиң бригадавыстың кежигүннери толептиг үлүүн киирериниге чоргаарланыр бис.

Хоорайның төвүнде туттунган театр төрээн Кызылывысты улам чараш хевир киирген. Бо чугула тудугнуң шеверлел ажылдарынга бригадавыстың кыстары кызымак ажылдадылар.

Маңаа кээп ажылдап эгелээнивистен бээр 5 ай четкен. Баштай келиривиске ажыл-даа хөй, берге-ле турду. Театрның чада клеткаларын, галереяларның соңгу болгаш мурнуу талаларынга шеверлел ажылдарын кылып киришкенивис ол. Ооң дараазында ажылдап эгелээн участоктарывыс кино үндүрер чер, дикторлар өрээли. Ийиги каъттың фойезин будуп, дээвирге плиткалар чыпшыр хырбалап, ойбактарны бүдүр чаап — дыка-ла хөй ажылдарны аңаа кылдывыс.

Театрның эң адаакы каъдында база хөй өрээлдер бар. Ында база-ла кылыр ажылдар хөй болган. Бо бүгү ажылдарны бадылаттынган график ёзугаар эки шынарлыг кылдыр кылып доостувус.

Бригадавыста 20 шаа кижи бар. Бир тээ бригадавыс коммунистиг күш-ажылдың бригадазы, планның онаалдаларын шупту кыстар чедиишкинниг күүседип турганын маңаа демдеглээри өөрүнчүг-дүр. Ийе, шупту кыстар кайгамчык тура-соруктуг, кызымак ажылдады. Ынчангаш онзалап демдеглээр кижим чок, шупту эрестер-дир.

Чарыш кайда эки организастаттынган болдур, ында ажыл херек шалыпкын болур. Бригадалар аразында чарышка каш удаа тиилекчи боор үндүвүс, шаңнадып-мактаттывыстаа. Октябрьда чарышка база эки түңнелдерни чедип алгаш, Улус ажыл-агыйының чедиишкиннериниң делгелгезинче баар 1 путевка-биле шаңнаткаш, ынаар комсомолчу Зина Ховалчыкты чоруткан бис.

Чаа театрның тудуу доозулган. Улуг Октябрьның байырлалының хүннеринде кызылчылар-даа, республика төвүнүң аалчылары-даа бо магалыг чаа театрга оюн-концерттерни көргеннер. Чаа театрывысче кирип моорланар, эргим эштер, ойнап-хөглеп, мага хандыр дыштаныңар.

М. САФРОНОВА,
шеверлекчилер бригадазының бригадири, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутады.

ӨӨРҮШКҮНҮҢ ЧЫЛЫГ СӨСТЕРИ

Бистер улуг чаартылгаларның болгаш төөгүлүг болуушкуннарның үезинде чурттап, ажылдап турар бис. Аңаа чижек кылдыр чээрбиги чүс чылдың чеден чеди чылын-на чугаалап болур. Бо чылык делегейниң бурунгаар депшилгелиг чону муң-муң чылдарда туруп келген караңгы-дүмбейни ширбий шаккан кызыл шууурган — Улуг Октябрьның 60 чыл оюнун юбилейин байырлап эрттирген. Ол ышкаш октябрь 7-де ССРЭ-ниң чаа Конституциязын хүлээп алган болгай бис. Үндезин Хоойлувуң одуруг бүрүзү бистерни чаа бедиктерже хей-аът киирип, ажыл, амыдыралывыстың программазы болуп турар.

Совет Тываның найысылалы Кызыл хоорай — Азия диптиң төвү болгай, а найысылалдың таптыг-ла дал ортузунда «тозан аът долганып четпес, докулчак ак өргээ» деп тоолдап турарывыс ышкаш улуг ак бажың кайы ырактан көстүп турар. Ол — Күрүнениң хөгжүм-шии театрының чаа өргээзи-дир. Ооң шаны даштан кылган чадалары, тениништери, хөлүг ак ханалары, көрүнчүктелген кылагар соңгалары, чайгы бойдус өңү дег чиңгир ногаан олуттары, янзы-бүрү өңнүг чырыткылары көрүкчүлерни хүлээп ап эгелээн. Театрның бирги көрүкчүлери — бистиң хүндүлүг тудугжуларывыс. Бир-ле дугаарында оларга өөрүп четтиргенивисти илередип, уран талантывыстың дээжизин бараалгаттывыс.

Чаа театрның ажыглаалга киргени чүгле хөгжүм-шии театрының коллективиниң эвес, а бүгү культура ажылдакчыларының, муң-муң көрүкчүлерниң байырлалы. Ол — республиканың культура амыдыралында солун болуушкун. Улуг байырлалдың бүдүүзүнде, чаа театрның эргинин артап тура, бистиң төрээн Коммунистиг партиявыстың, Совет чазаавыстың уран чүүлдү сайзырадыр дээш ада сагыш салышкынын коммунистиг ёзу-биле медереп, билип, өөрүшкүнүң чылыг сөзүн сеткил-сагыжывыстың ханызындан сөглеп шаан, бедик утка-шынарлыг ажылдарны чонувуска бараалгадырывысты аазадывыс.

Улуг Октябрьның юбилейиниң хүннеринде кызылчылар болгаш найысылалдың аалчылары театрывыткан улуг концертти чаа театрның делгем сценазынга көрген. Үк концертке театр артистеринден аңгыда, Күрүне филармониязының, хоорайның ыры, танцы ансамблиниң, уран чүүл училищезиниң, кожээниң бөт-тывынгыр артистериниң шилиндек номерлери база Тыва радиону болгаш телевидениениң симфония оркестри киришкен. Ол-ла концертке М. Шолоховтуң «Андарган кур чер» деп романындан, С. Токаның «Боттанган күзел» деп шиизинден, В. Арсеньевтиң «Дерсу Узаладан» үзүндүлерни бистиң артистеривис ойнаан.

Чаа театр — кижи бүрүзүнүң шагдап бээр изиг күзели. Ол күзел ам — Улуг Октябрьның 60 чыл оюнуң байырлалында боттанганы бо-дур. Артистерниң эргезинде амгы үениң дериг-херекселдери-биле хандыртынган чаа, чараш театр кирген болгаш көрүкчү бүрүзүнге бодунуң хостут үе-шагын таарымчалыг байдалга эрттирериниң бүрүн аргазы бар. Долганып турар делгем сценага көрүкчүлер К. Треневтуң «Любовь Яровая», К. Кудажының «Белек-кыс эмчи» (Феликс Кон), И. Мирошниченконуң «Непоклопов», М. Волинаның «Кызыл даван куш», К. Сапык-оолдуң «Ыглаар-Турут» деп шиилерин бир-ле дугаарында көөрлер. Чаа чылдан эгелеп тыва бөлүктүң артистери Э. Ростанның «Сирано де Бержерак» деп классиктиг шиизин, М. Милютиниң «Чараш кыс — Чанита» деп опереттазын, якут чогаалчы Т. Сметанинниң «Лоокут биле Норгусун» деп шиизин көрүкчүлерге бараалгадыр. А орус бөлүктүң артистериниң репертуарында Лопе де Веганың «Тенекпей», Л. Толстойнуң «Караңгы-дүмбейниң чагыргазы», Ольшанскийниң «Тимми-мамонтунуң чажыды» деп шиилер кирип турар.

Театрның режиссура коллегиязы, чогаал кезээ репертуарны бедик утка-шынарлыг шиилер-биле байыдып, тус черниң авторларын өлче хаара тударының ажылын чорудуп турар. Чооккү үш чылдарның планында Еврипидтиң «Медея» деп трагедиязы, В. Шекспирниң «Хоозун черден хөлзээшкин», Д. Фонвизинниң «Безерекпей», П. Бомаршениң «Севиль чурттуг баш таарыкчызы» деп комедиялар кирген болгаш очулдурукчуларда чагыгларны кылган. Ол ышкаш Н. Островскийниң «Кац канчап катканыл» деп чогаалын база келир чылын тыва артистер ойнаарлар. А. С. Пушкинниң сураглыг «Бичии трагедиялары» — театрның портфелинде. Ооң аңгыда элээн каш авторлар театр-биле сырый холбаалыг ажылдап, амгы үениң темазында шиилерни бижип турар.

Чаа театрның ажыглалга киргени — театрның чогаадыкчы бөлүүнүң мурнунга улуг перспективаларны ажыдып, чогаадыкчы өзүлдеге бүгү талалыг аргаларны бээри чугаажок. Ам кандыг-даа парын шимелделерлиг, хары утда ийи-үш болуушкун чергелештир болуп турар шиилерни бистиң театрның сценазынга тургузары коргунчуг эвес. Оон-биле чергелештир шииниң дээштии, шынары сценаның янзы-бүрү аппаратураларының ачызында эң-не бүзүренчиг болур.

Чаа театр — чаа базымнарның чаяакчы өргээзи. Ооң сценазынга көрүкчүлер хөй-хөй ынак маадырлары-биле ужуражып, кижиниң сеткил-сагыжынга артып каар уран чүүлдүң хуулгаазын «эртинезин» театрдан алыр.

Театр — эң-не бурунгу болгаш бистиң эң-не ынак уран чүүлүвүс. Аңаа чүгле чүректиң ханызындан ынакшыыр апаар дээрзин көрүкчү бүрүзү эки билир. А бистер, театр уран чүүлүнүң ажылдакчылары, чоннуң ол ханы ынакшылын чидирбес дээш ажылдап келген болгаш ажылдаар-даа бис.

Вл. СЕРЕН-ООЛ,
театрның чогаал кезээниң эргелекчизи.

МОСКВА. Телевидениениң Төп студиязында бичии шиижигештерниң «13 сандай» деп шайлаарак дээр телевидение театрының 13-кү ээлчеглиг үндүрүлгезин белеткээн. Ону көрүкчүлер ноябрь 8-те көргеннер.

Дамчыдылгада сураглыг ырлар, польша болгаш совет чогаалчыларының каткы-шоодуглуг чогаалдары бар болган.

ЧУРУКТА: Тереза болгаш Владектиң «өг-бүлечи» чаңчыл болган чөрүлдээзи. Владектиң ролюнда (солагай талазында) — артист Роман Ткачук; Терезаның ролюнда (оң талазында) — артист Зоя Зеленская. Ортузунда — дамчыдылганың доктаамал башкарыкчызы артист Михаил Державин.

П. ЗОТИННИҢ болгаш Б. КАВАШКИННИҢ фотозу.

(СЭТА-ның фотохрониказы).

• СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ •

БЕЛЕК

Москвага ноябрь 8-те, байырлал хүнүнде, Ленинград шоссезинге «Динамонуң» конькиге чуңгулаарының оруун найысылалда эң баштай ажыткан.

...Магалыг солун чүүл: сиген болгаш дош. Ол чылыг хүн (агаарның температуразы 7 градус чылыг болган) мурнунда чагган хар эрип калган, ногаан сиген шыпкан шол карара берген. Ол шөлдү каң ышкаш кылаңнаан 400 метр узун доштуг орук хаажылаан болган.

Найысылалдың конькилээринге ынак аныяк болгаш хоочун мастерлери чаа орукту «шенеп көргеннер». Ол оруктуң бедик шынарының херечизи болза конькичилерниң түңнелдери болган. Чижээ, 500 метр узун черге тиилекчи болган Николай Кузьменконуң үези 39.7 секунда болган. Сергей Марчук 3 муң метр черге бирги черни ээлеп, ону 4.21,8 секундага эрткен. Вера Краснова 500 метр черни — 43,7 секундада маңнап эрткен.

Москваның конькиге чуңгулаар кылымал оруунуң бодунуң тускай календары ам безин бар. Декабрьның эгезинде аңаа Москва — Ленинградтың чаңчыл болган маргылдаазы болур, ооң соонда Бүгү-эвилелдиң маргылдаалары, найысылалдың Кышкы спартакиадазының түңнел маргылдаалары болгулаар.

В. ПИМЕНОВ,
СЭТА-ның корр.

ЭРЕСТИГ ХААКЧЫЛАР

ЯКУТСК. (СЭТА-ның корреспондентизи Д. Бубякин). Якут спортчуларның эң ырак хаакка маңнаашкыны бүгү улустуң байырлалының бүдүүзүнде Лена хемде хоорайның Ленин аттыг шөлүнге чедиишкинниг-биле доозулган. Хар кырынга 1050 километр ырак марафон биче БАМ-ның оруунуң якут участогунда Нагорная — Золотинка — Беркакит станцияларын дамчыштыр, а оон соонда Амур—Якутск автомобиль оруун дургаар якут найысылалга чедир шөйүлген.

Ол хаак оруун дуржулгалыг марафончу Павел Харитоновка баштаткан республиканың 12 хаакчылары эрткен. Орукка олар БАМ-ның тудугжуларынга барып, Беркакит станцияга рельсилиг оруктуң сөөлгү звенозун салырының ёзулалынга киришкен.

Эрес-дидимнер чамдык черлерде далай дециелинден 2500 метр чедир бедип үнген Становой сынны үш катап эрткен. Оларга күштүг хат, 30 градус соок болгаш дожаңналышкын таварышкылаан. Киржикчи бүрүзүнүң-не үш хаакты эледипкени таварылга эвес. Хүн бүрү элээн каш он километр орукту эртип, хаакчылар 17 хонук дургузунда чорупкелгеннер.

ДОШ КЫРЫНГА

ПРАГА. Прага «Славиязының» улуг шаңналы дээш делегей маргылдаазынга чехословак фигурлуг чуңгулакчылар бирги черлерни ээлээн. Эжеш чуңгулаашкынга сураглыг мастерлер И. Шпиглова болгаш А. Шпигл олар тергиидээннер, а танцычыларның аразында Л. Ржехакова болгаш С. Драстих олар бирги черни ээлээн. Аныяк москвачылар Е. Скороходова болгаш А. Бодайков эжеш чуңгулаашкынга ийиги черни, а оларның чаңгыс чер-чурттуглары С. Петракова болгаш С. Беляев дош кырынга танцының «маргылдаазынга» үшкү черни ээлээннер.

ЛОНДОН. «Ричмондунуң шаңналы» дээш чаңчыл болган маргылдааларга АКШ-тан келген 16 харлыг фигурлуг чуңгулакчы П. Хилл тиилеп үнген. Финляндиядан келген аныяк чуңгулакчы К. Вигелиустуң ийиги черни ээлээнин специалистер улуг чедиишкин деп көрген. Үшкү черни Швейцариядан келген 15 харлыг спортчу Д. Бильман ээлээн.

(СЭТА).

Киевчилер чемпион

«Динамонуң» (Киев) футболистери «Кайратты» 4:0 санга уткаш, бо чылгы болуп турар ССРЭ чемпионадын доозулгалакта-ла чемпион атты чаалап алган. Ол эки организастаттынган, бодунга бүзүреллиг, сорукккур команда бистиң футболувуста эң шымрак команда деп санаттырган.

(СЭТА-ның корр.).

ШЫНАРЛЫГ ЧЕМНЕРНИ

Мал ажылындан алыр продукцияны көвүдедириин шиитпирлээриниң айтырыгларының бир кол кезээ болза бодуун чемнерниң шынарын экижидери болур. Бодуун чемнерни ажаап ап тура, оларның чемгир шынарларын кудулатпазы, шын кадагалаары болгаш малга бээрде таарыштыр болбаазырадыры — малды чем-биле четчири-биле хандырарынга бир улуг курлавыр. Малды кышкы үеде эки чемнер-биле хандырары кончуг чугула. Ол үеде одар оъду бодунуң шынарларының талазы-биле чайгы, күскү оъттан уечок куду байдалдыг. Ынчангаш малга четчир чемништиг бүдүмелдерлиг чемнерни кышкы үеде хандырары — ооң продуктулуг чоруун бедидеринге улуг идиглиг.

Малдың кышкы чемгерилгезиниң үезинде ооң рационун тургузарда кадагалалда бар чемнерниң чемгир шынарларын билири чугула. Чемнерниң химиктиг тургузуу оларны ажаап алганындан, кадагалаанындан, чылдың агаар-бойдус байдалдарындан хамаарчыр, ынчангаш ажыл-агыйлар боттарында бар мал чемнериниң анализин агрохимлабораторияга чыл бүрүде кылдыртып алыр ужурлуг.

Республиканың ажыл-агыйлары бо кышка 130 муң хире тонна сиген, 44,4 муң тонна сенажты, 4,9 муң тонна сигенниң витаминниг далганын болгаш 109 муң тонна силосту белеткээн. Ынчалза-даа белеткеп алган мал чемнеривистиң шынары куду боор турар. Белеткээн сигенниң чүгле 10 хуузу 1 класстыы болган, сигенниң витаминниг далганының 23,5 хуузу I—III класстарга хамааржыр. Силосту болгаш сенажтың шынарын ап көөр болза, оон-даа дора.

Хынаттынган 45 муң тонна силостуң чүгле 3 хуузу 1 класска онаажып болур, арткан шынар чок. «Коммунизмниң херели», «Өөк», Каа-Хемниң «Кызыл тук», «Ленинчи орук», СЭКП-ниң XXV съездизин аттыг совхозтар ышкаш мурнакчы ажыл-агыйларда безин силостуң шынары кончуг куду кылдынган. Ооң кол чылдагааны — ону кылырының технологиязын хажытканы болур. Эки силосту алырда ооң 30 градустан өрү изиирин болдурбас ужурлуг. Бистиң ажыл-агыйларывыста ногаан массаны өйүнге чедир тырывас чорук бар, ынчангаш аразын хос арттырар, агаарландырар, оон изиир боор турар. Температура улгадырга сүт ажыының бактериялары көвүдевес, а үкерлик ажыының бактериялары нептерээр. Үкерлик ажыының силозу малга эки-ле таарымча чок. А бистиң силозувуста үкерлик кислотазы хөй.

Республиканың ажыл-агыйларының кылып ап турар сенажының шынары база кончуг куду. Ону кылырының технологиязын шуут сагывайн турарывыстан сенаж эвес, а силос ап турар бис. Силос салып турда ооң изиири күзенчиг эвес болза, сенаж салып турда, ногаан массаның изиирин шуут болдурбас болза эки. Оон аңгыда ногаан масса 50 градустан өрү изиир болза, каротин болгаш протеин чижектиг үнелиг бүдүмелдерниң хорамчазы хөлчок улгадыр. Сенажты ногаан массаның физиологтуг курагаг болгаш ыяк тырыттынган байдалында ап болур деп чүве билдингир. «Улуг Октябрь», СЭКП-ниң XXV съездизи, Жданов аттыг совхозтарда сенаж кылдыр салган ногаан массаны болурчогууру-биле тырый бастырбаанындан, дуглаваанындан оон силос үнген. «Х Улуг хурал» совхозта сенажты силос-биле кады чаңгыс оңгарда салган. Отчёттарга көргүзерде ону силос, сенаж деп ийи аңгы киирген. Херек кырында чүгле силос салганы ол боор турар.

Хыналданың түңнелдеринден алгаш көөрге, эки сенажты чүгле «Революцияның чалбыыжы», «Совет Тыва» совхозтар алган, а «Коммунизмниң херели», «Хадың», «Бүрен» чижектиг совхозтар сенаж эвес, а силос салып алган.

Малды чем-биле хандырарда ону болбаазырадып бээри чугула. Белеткеттинген, бар чемнерни чемгеригниң мурнунда улам болбаазырадып, минералдыг немелделерни холуп, хайындырып бээри эки.

С. БЕЛЯЕВА,
республиканың агрохимлабораториязының мал ажылының химизация килдизиниң начальниги.

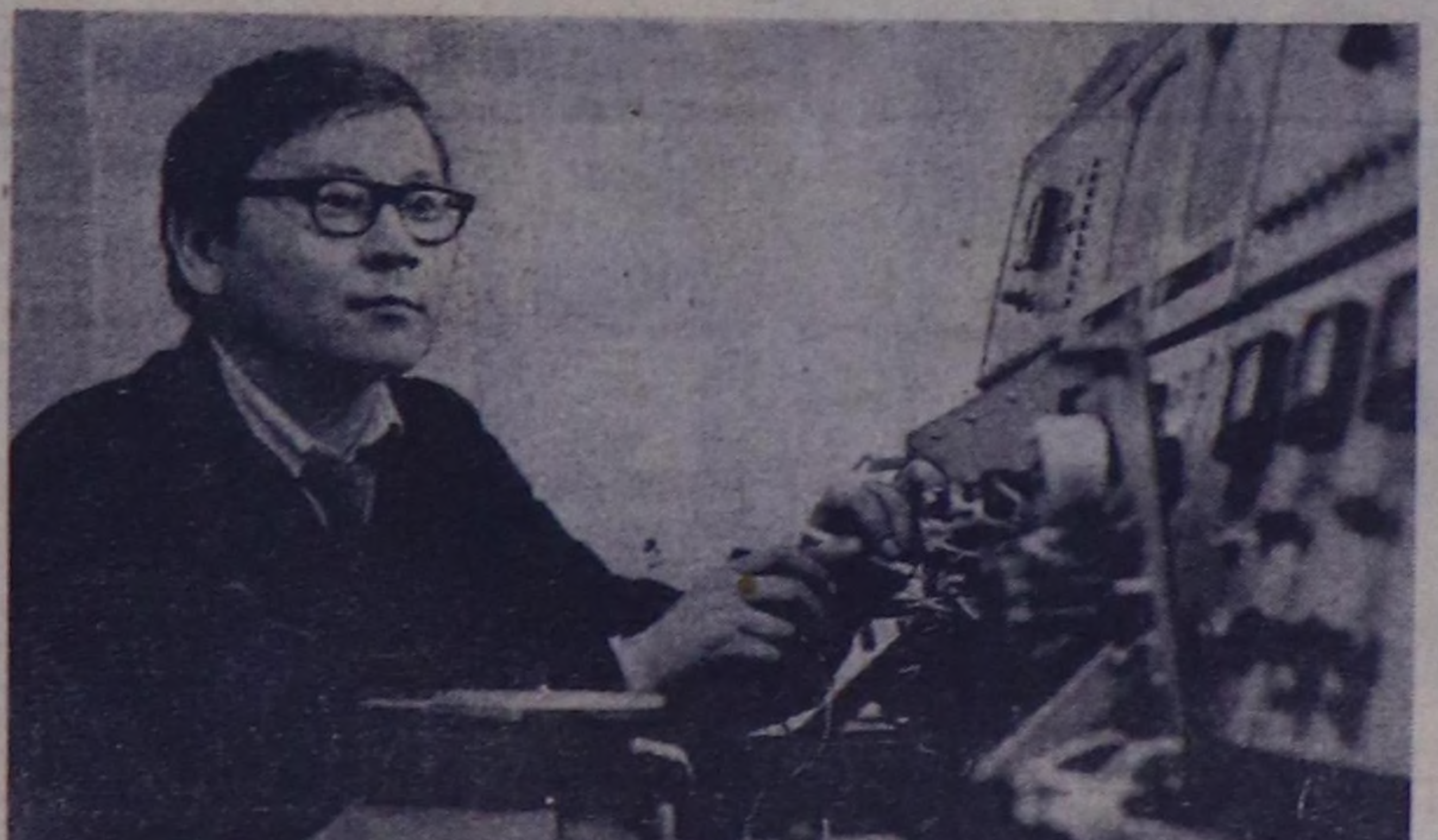

Кызылдың радиотелецентри кожуп чорур телевидение станциязы — ПТС-ти алганың мурнунда дыңнаткан болгай. Октябрь байырлалының хүннеринде шенелде дамчыдылгалар соонда аппаратураны эде дерээш, оон-биле эки дамчыдылгаларны кылып болуру илерээн. Амгы үеде ооң сөөлгү кезектерин эптеп, ажылдаарынга ыяк белеткеп турар. Ону тургузарынга инженер-техниктиг ажылдакчылар М. Куулар, М. Монгальбии, К. Газизов, М. Деспижек болгаш өскелер-даа ажылдап турарлар. Кызылчылар ам удавас студиядан дашкаар болуушкуннарны көргүскен дамчыдылгаларны идегелдиг көрүп болурлар.

ЧУРУКТА: инженер Мандып-оол Деспижек ПТС-тиң башкарылга черин эптеп, тургузуп турары.

А. ЗАЙЦЕВТИҢ фотозу.

ДАГЛЫГ ЧЕРДЕ БАЛЫКТААШКЫН

Тывада бедик даглыг черде — Сүт-Хөлде балык тудуушкуну эгелээн. 1400 гектар черде Барыын Саянның эдектеринде 1800 метр бедикте чыдар ол хөлге чоокта чаа-ла балык чок турган. Тыва специалистер Ленинградтың ихтиологтары-биле кады аңаа пелядиниң болгаш Байкал омулунуң он миллион хире байлаңнарын эккелген болгаш өстүр бергеннер. Олар аңаа тааржып, көвүдей бергеннер. Пелядиниң чамдыктары ам онза улгадып, 2,5 килограмм чеде берген.

Енисейниң агып батканы Тыва автономнуг республиканың девискээринде 400 хире хөл бар. Оларның хөй кезиинге балык өстүрүп болур деп, ихтиологтар санап турар.

(СЭТА-ның корр.).
Кызыл.

АРГА-АРЫГ ЭЛБЕКШИЗИН

Россия Федерациязының тос университеттериниң болгаш-даа ди өөредилге черлериниң эртемденнери боттарының «Арга-арыг курлавырларын катап үндүрери болгаш чогумчалыг ажыглаары» деп кады ажылдап кылган комплекстиг программазын боттандырып эгелээннер. Таарыштырылга төвүнүң ролюн Ленинградтың Арга-арыгның техниктиг академиязы күүседир. Программаны беш чылда ажылдап кылган. Ол ажылдап кылган программаны нептередип чорударын 1978 чылдан эгелээр деп планнаан.

Ыяштарның үлүг үнелиг хевирлерин дүрген өстүреринге практиктиг сүмелерни эртемденнер ажылдап кылыр. Амгы үеде чуртта келир үениң арга-арыгларының үндезини болур чеди миллиард ажыг шеттерни болгаш тарылган ыяштарны өстүрүп турар. Олар дүрген өсүп дээш арга-арыг генетиказының болгаш селекциязының чедиишкиннерин ажыглаан. Чижээ, улус ажыл-агыйынга бойдуста бар перспективтиг хевирлерни шилип алыры бодун эки кылдыр көрескен. Янзы-бүрү зоналарда селекционерлер дүрген өзүүчели-биле, үнүнүң хевири-биле, ыяжының шынары-биле, аарыгларга алыспазы-биле онзаланып турар арга-арыгның эң дээре ыяштарын шилип алганнар.

(СЭТА-ның корр).

Агаар

Бөгүн республикага аяс хүн болур. Хаттың дүргени секундада 3—7 метр чедер. Агаарның температуразы мурнуу-барыын районнарга 3—8, өскелеринге 8—13 градус соок.

Кызылга база чагбас. Хаттың дүргени секундада 3—7 метр чедер. Агаарның температуразы дүне 18—20, хүндүс 6—8 градус соок болур.

Кызылдың аъш-чем садыынга, № 40 магазинге эът бузукчузу, ажылчыннар, № 13 магазинге чүдүрүкчү болгаш № 38 магазинге садыгжылар херек.

Айтырыгларны дараазында адреске чорудар: Октябрьская кудумчузу, 29, аъш-чем садыы, № 11 кабинет, телефон 2-55-88, № 4 кабинет, телефон 2-54-36.

1969 чылда Иркутскиниң кооператив техникумунуң Татьяна Кимге тывысканы Р-108661 дугаарлыг диплому читкен, ону ам күш чок деп санаар.

телевидение

НОЯБРЬ 12-ДЕ
БИРГИ ПРОГРАММА
МОСКВАДАН

10.00—Медээлер.
10.10—«Эртенги гимнастика».
10.30—«АБВГД-лээр».
11.00—«Ада-иелер, силерге».
11.30—«Эртенги почта». Музыкалыг программа.
12.00—«Хөй санныг эки бараанңарны бүдүрер».
12.30—«Литература номчулгалары».
13.00—Улусчу музыканың концерти.
13.30—«Хоорайның архитектуралыг аян-хевири». Ереван, Тольятти, Тында.
13.55—«Музыкалыг абонемент». С. Прокофьевтиң камера музыказы. ССРЭ-ниң улустуң артизи И. И. Петров дамчыдылганы чорудар.
14.25—«Кадыкшылга». Эртем-нептередилгелиг программа. Медицина болгаш биология талазы-биле 1977 чылда ССРЭ-ниң Күрүне шаңналдарының лауреаттарының дугайында. Эмчи Ю. В. Белянчикова дамчыдылганы чорудар.
15.10—«Бистиң адресивис — Совет Эвилели».
16.10—«Тоол ааддап келген». «Буратинонуң ужуралдары». Уран-чечен телефильм. 1-ги серия.
17.15—«Спортлото» тиражы.
17.30—«Болуп болгу дег элдептиг чүүлдер». Дамчыдылганы профессор С. П. Капица чорудар.
18.30—«Сээң-биле кады бис, эш». Музыкалыг телефильмниң баштайгы көргүзүү. Ленинчи шаңналдың лауреады М. Таривердиевтиң М. Светловтуң шүлүктеринге бөлүк ырлары.
18.55—Мультфильмнер программазы.
19.25—«Хоорайлар болгаш кижилер» деп бөлүктен «Одесса» деп документалдыг телефильмниң баштайгы көргүзүү.
20.00—Медээлер.
20.15—«Правда» солуннуң политиктиг хайгааракчызы Ю. А. Жуковтуң делегей айтырыгларынга беседазы.
21.00—«Ыры-77».
21.40—«Революциядан төрүттүнген». Хөй сериалыг уран-чечен телефильм. 2-ги фильм. — «Халдаашкын».
23.00—«Үе». Информастыг программа.
23.30—«Кинопанорама». Кинокритик Г. И. Капралов дамчыдылганы чорудар.
01.00—01.20—Уран гимнастикага маргылдаа. Москва — София. «Крылья Советов» Спорт ордузундан дамчыдылга.

Редактор В. С. ШАРАВИН.

КИНО

НОЯБРЬ 12-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Фонтан чанынга дужар бис» 9.40, 11.30, 13.20, 15.10, 17.00, 18.50, 20.40 шактарда.

«ПИОНЕР»: Киночыынды 9.00, «Ганс Рёкле биле ааа» 10.20, 15.00, 15.40, 17.20, «Эрткен болгаш чоокку чылдар» 12.00, 19.00, 21.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Медальдың үшкү талазы» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Тенек Иванушканың кайгамчык чүүлдү канчаар сүргени» 15.00, «Фотографтың өчүү» 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ:
ИНДЕКС 667000

Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторнуң 2-24-63, редакторнуң оралакчыларының 2-35-24, 2-31-75, пропаганда килдизиниң 2-31-75, харыысалгалыг секретарының 2-23-35, секретариаттың 2-23-35, партийжи амыдырал килдизиниң 2-37-13, культура килдизиниң 2-23-54, кодээ ажыл-агый килдизиниң 2-21-47, үлетпүр килдизиниң 2-22-64, чагаа килдизиниң 2-41-27, информация база совет тургузуг килдистериниң 2-20-60, корректорларының 2-27-41, бухгалтериязының 2-12-45, солун кезбейн барганда 2-32-75 телефонче долгаар.

Тираж 16332. Чагыг № 262.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелдиң типографиязы (Кызыл, Щетинкин болгаш Кравченко кудумчузу, бажың № 1).

ТС—01107.